

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу
Кафедра обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи

Пояснювальна записка
до дипломної роботи магістра
на тему:
**«Організація обліку та аудиту розрахунків
з бюджетом ТОВ «Томатіна»**

Виконала:
студентка 6 курсу, групи ОАз-61м
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
Ющишин Лілія-Софія Ігорівна

Керівник: к.е.н., доц. Новак У.П.

Рецензент: к.е.н., доц. Пилипенко С.М.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІСОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

Навчально-науковий інститут бізнесу, менеджменту та маркетингу
 Кафедра _____ обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи
 Освітній ступінь _____ магістр
 Спеціальність _____ 071 «Облік і оподаткування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри обліку, фінансів та
 готельно-ресторанної справи

 д.е.н., проф. Гарасим П.М.
 «25» 109 2025 року

ЗАВДАННЯ

НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Юцишин Лілії-Софії Ігорівні
 (прізвище, ім'я, по батькові)

- Тема роботи «Організація обліку та аудиту розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна»
 керівник роботи к.е.н., доц. Новак У.П.
 (прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
 затверджена наказом закладу вищої освіти від 04.09.25 р. № С-651
- Термін подання студентом роботи 18.12.2025 р.
- Вихідні дані до роботи установчі документи підприємства, Наказ про облікову політику, фінансова, статистична звітність підприємства за 2022-2024 роки, облікові реєстри за темою роботи, законодавчо-нормативні акти, наукова і навчально-методична література
- Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) Вступ. 1. Теоретичні засади обліку розрахунків з бюджетом. 2. Сучасний стан та удосконалення обліку для забезпечення ефективного управління розрахунками з бюджетом. 3. Аудит розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна». Висновки.
- Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)
1. Види діяльності ТОВ «Томатіна». 2. Порівняльний аналітичний баланс ТОВ «Томатіна» за 2022-2024 рр.. 3. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом ТОВ «Томатіна». 4. Стадії організації облікового процесу розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна». 5. Організаційно-функціональна модель аудиту розрахунків з бюджетом. 6. Пропозиції щодо удосконалення податкового обліку ТОВ «Томатіна».

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання	видав
-	-	-	-

7. Дата видачі завдання 25.09.2025 р.

Керівник роботи

 (підпис)

Новак У.П.
 (прізвище та ініціали)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Прогноз
1	Вступ.	25.09.2025 – 05.10.2025	Виконано
2	Теоретичні засади обліку розрахунків з бюджетом.	06.10.2025 – 26.10.2025	Виконано
3	Сучасний стан та удосконалення обліку для забезпечення ефективного управління розрахунками з бюджетом.	27.10.2025 – 20.11.2025	Виконано
4	Аудит розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна».	21.11.2025 – 11.12.2025	Виконано
5	Формування висновків.	12.12.2025 – 18.12.2025	Виконано

Студент

 (підпис)

Юцишин Л.С.І.
 (прізвище та ініціали)

Керівник роботи

 (підпис)

Новак У.П.
 (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Дипломна робота виконана на фактографічній інформації, що характеризує фінансово-господарську діяльність ТОВ «Томатіна» за 2022-2024 роки.

Об'єктом дослідження є обліково-звітний і контрольньо-аналітичний процеси на підприємстві. Предмет дослідження – облік та аудит розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна». Мета дослідження – розроблення пропозицій з підвищення ефективності обліково-звітнього процесу на підприємстві та удосконалення обліку і та аудиту розрахунків з бюджетом.

Загальний обсяг роботи – 66 с. Вона складається з вступу, трьох розділів, висновків, 11 рисунків, 16 таблиць, списку 46 використаних літературних джерел і додатків.

Ключові слова: розрахунки з бюджетом, фінансово-господарська діяльність, обліково-звітний процес, контрольньо-аналітичний процес, облік, аудит.

ANNOTATION

Diploma work is made on factual information characterizing financial activity of LTD «Tomatina» in 2022-2024 years.

The object of the research is accounting and control processes in the enterprise. The subject of research is accounting and audit of budget calculations of LTD «Tomatina». The aim of research is to develop proposals to improve the efficiency of accounting and reporting process of enterprise and to improve accounting and audit of budget calculations.

The total amount of work – 66 p. It consists of an introduction, three chapters, conclusions, 11 pictures, 16 tables, 46 list of used literature and applications.

Keywords: budget calculations, financial activity, accounting and reporting process, control and analytical process, accounting, audit.

ЗМІСТ

Вступ	5
Розділ 1. Теоретичні засади обліку розрахунків з бюджетом	8
1.1. Економічний зміст податків і платежів, їх роль в системі розрахунків з бюджетом	8
1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом	16
Висновки до розділу 1	19
Розділ 2. Сучасний стан та удосконалення обліку для забезпечення ефективного управління розрахунками з бюджетом.....	21
2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «Томатіна».....	21
2.2. Практичні аспекти ведення обліку з бюджетом	32
2.3. Пріоритетні напрями удосконалення обліку розрахунків з бюджетом..	39
Висновки до розділу 2	41
Розділ 3. Аудит розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна».....	43
3.1. Методичні прийоми аудиту розрахунків з бюджетом	43
3.2. Оцінка результатів аудиту розрахунків з бюджетом	49
3.3. Пропозиції щодо удосконалення податкового обліку ТОВ «Томатіна» за результатами аудиторської перевірки розрахунків з бюджетом.....	54
Висновки до розділу 3	57
Висновки	59
Список використаних джерел.....	62
Додатки.....	66

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи, присвяченої організації обліку та аудиту розрахунків з бюджетом, зумовлена зростанням ролі податкової дисципліни та фінансової прозорості в умовах сучасного економічного середовища. Ефективна система обліку бюджетних розрахунків є ключовим елементом стабільності підприємства, оскільки саме правильність та своєчасність відображення податкових операцій впливає як на фінансовий результат, так і на ризик застосування штрафних санкцій. У зв'язку з постійними змінами в податковому законодавстві питання адаптації облікових процедур набуває особливої ваги. Водночас аудит розрахунків з бюджетом стає важливим інструментом забезпечення достовірності фінансової інформації та дотримання вимог контролюючих органів. Якісний аудит дозволяє виявити порушення, мінімізувати податкові ризики та підвищити ефективність управління податковими процесами на підприємстві. Це особливо актуально в умовах підсилення державного фінансового контролю та переходу до цифровізації обліку й звітності.

Дослідження організації обліку та аудиту розрахунків з бюджетом є важливим як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Воно спрямоване на удосконалення системи фінансового управління підприємством, забезпечення його стабільності та відповідності сучасним вимогам законодавства і державної податкової політики.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розроблення рекомендацій стосовно підвищення ефективності обліково-звітного процесу на підприємстві та удосконалення обліку і та аудиту розрахунків з бюджетом.

Завдання магістерської роботи:

- розкрити теоретичні засади обліку розрахунків з бюджетом;
- проаналізувати законодавчо-нормативну базу з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом;
- проаналізувати фінансово-економічну діяльність ТОВ «Томатіна» за 2022-2024 рр.;

- розглянути прикладні аспекти ведення обліку розрахунків з бюджетом та запропонувати напрями його удосконалення;
- провести аудит розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна» за 2024 р.;
- запропонувати рекомендації щодо удосконалення податкового обліку ТОВ «Томатіна».

Об'єктом дослідження є обліково-звітний і контрольний-аналітичний процеси на підприємстві. **Предмет дослідження** – облік та аудит розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна».

У магістерській роботі застосовувалася комплексна **методологія дослідження**, що поєднувала як загальнонаукові, так і спеціальні методи. Зокрема, для вивчення теоретичних аспектів і практичних процесів організації обліку та аудиту розрахунків з бюджетом використовувалися методи аналізу та синтезу, які дозволяли розчленувати складні явища на складові та зібрати їх у цілісну систему знань. Метод індукції та дедукції забезпечував логічне обґрунтування висновків: від загальних принципів до конкретних практичних прикладів і навпаки. Абстрагування та узагальнення давали змогу виділити ключові закономірності, групування і порівняння допомагали систематизувати матеріал та визначити взаємозв'язки між різними аспектами обліку і аудиту. Крім того, для наочності та зручності сприйняття даних активно застосовувалися графічний і табличний методи.

Джерелами інформації для написання магістерської роботи виступили різноманітні матеріали, що дозволяли забезпечити наукову та практичну обґрунтованість роботи. Зокрема, це законодавчо-нормативні акти та підзаконні документи, які регламентують порядок ведення обліку податків і платежів та проведення аудиту відповідних розрахунків. Велику увагу приділено навчальній і науковій літературі – підручникам, навчальним посібникам, монографіям і статтям, присвяченим проблемам обліку та аудиту. Практичну основу дослідження становили фінансова та статистична звітність ТОВ «Томатіна» за 2022–2024 роки, що дозволило проаналізувати реальні процеси організації обліку і

аудиторського контролю на конкретному підприємстві та сформулювати обґрунтовані рекомендації щодо їх удосконалення.

Одержані результати можуть бути використані ТОВ «Томатіна» для покращення організації обліку розрахунків з бюджетом, що сприяло б ефективному функціонуванню підприємства загалом.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ

1.1. Економічний зміст податків і платежів, їх роль в системі розрахунків з бюджетом

У системі розрахунків з бюджетом податки і обов'язкові платежі виконують визначальну роль, формуючи основну частину його доходів і забезпечуючи фінансову спроможність держави. Вони дозволяють не лише покривати поточні витрати на державне управління, соціальну сферу, освіту, медицину та оборону, а й реалізовувати стратегічні програми розвитку економіки та інфраструктури. Крім фіскальної функції, податки виступають важливим інструментом регулювання економічних процесів: через податкові ставки, пільги та стимули держава впливає на інвестиційну активність підприємств, сприяє розвитку пріоритетних галузей і регіонів, стимулює зайнятість населення та формує економічну поведінку суб'єктів господарювання. Податки і платежі забезпечують баланс між потребами держави і економічними інтересами суспільства, виступаючи важливим механізмом стабілізації фінансової системи та підтримки сталого економічного розвитку країни.

Податки виступають важливим інструментом перерозподілу доходів між юридичними та фізичними особами з метою забезпечення соціальної рівноваги та стабільного функціонування економіки. Вилучаючи частину прибутків підприємств і громадян, держава спрямовує ці кошти на фінансування суспільно значущих потреб, що сприяє підвищенню рівня добробуту населення. Хоча на перший погляд податки виглядають як одностороннє вилучення ресурсів на користь держави, фактично вони формують взаємозв'язок між платниками та державними інституціями через фінансування соціальних програм, інфраструктури й інших напрямів розвитку суспільства [25].

Варто зазначити, що в економічній науці існують різні підходи до визначення сутності податків. Одні науковці розглядають їх передусім як економічну

категорію, що відображає рух матеріальних ресурсів від платників до бюджету, тоді як інші акцентують увагу на їх соціальному та суспільному змісті, підкреслюючи роль податків як механізму забезпечення справедливого розподілу благ у суспільстві. Основні підходи різних дослідників до трактування поняття «податки» узагальнено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Категорія «податок» в інтерпретації українських науковців

Автор	Визначення
Андрущенко В.Л. [13]	Демократичні за процедурою встановлення, але примусові за формою стягнення платежі індивідів і корпорацій, призначені для трансферту фінансових ресурсів з приватного сектора в державний з метою фінансування суспільних, загальнонаціональних, урядових потреб способом, альтернативним емісії та позикам.
Буряковский В.В. [14]	Встановлені вищим органом законодавчої влади обов'язкові платежі, що сплачують фізичні та юридичні особи в бюджет у розмірах і в терміни, передбачені законом.
Воронова Л.К. [20]	Обов'язкові, індивідуально безвідплатні платежі, що справляються з юридичних і фізичних осіб у формі забезпеченого державним примусом законного відчуження належних їм на праві власності, господарського відання або оперативного управління коштів, з метою фінансування завдань держави та місцевих органів самоврядування.
Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. [39]	Обов'язкові платежі, які законодавчо встановлює держава, сплачують юридичні та фізичні особи в процесі розподілу і перерозподілу частини вартості ВВП й акумулюють у централізованих грошових фондах для фінансового забезпечення виконання державою функцій.
Леоненко М.П., Юхименко П.І., та ін. [42]	Обов'язкові внески платників до бюджету та позабюджетних фондів, розміри і терміни сплати яких регламентує податкове законодавство.
Опарін В.М. [36]	Податки за своїм економічним змістом відображають фінансові відносини між державою і платниками, що носять односторонній характер – від платників до держави.
Романенко О.Р. [40]	Податки мають не лише характер грошових відносин, а й відтворюють процес примусового відчуження частини доходів, односторонній рух вартості без еквівалентного обміну.
Рукіна С.М. [41]	Обов'язкові, індивідуальні і безвідплатні платежі до державного або місцевих бюджетів, які справляються у законодавчо встановленому порядку з юридичних та фізичних осіб.
Юрій С.І. і ін. [16]	Фінансові відносини між державою і платниками податків з приводу примусового відчуження частини знову створеної вартості з метою формування централізованих фондів грошових ресурсів, необхідних для виконання державою її функцій.

Для більш глибокого розуміння сутності податкових надходжень і специфіки їх правового регулювання доцільно згрупувати основні складові елементи

податкових платежів, спираючись на чинні законодавчі акти. Узагальнені дані щодо нормативних елементів оподаткування подано у табл. 1.2, яка відображає структуру та особливості застосування обов'язкових платежів.

Таблиця 1.2

Основні елементи податків [1]

№	Елемент податку	Визначення елементів податку
1	Платник податку	Це фізичні особи (резиденти і нерезиденти України), юридичні особи (резиденти і нерезиденти України) та їх відокремлені підрозділи, які мають, одержують (передають) об'єкти оподаткування або провадять діяльність (операції), що є об'єктом оподаткування, на яких покладено обов'язок зі сплати податків та зборів.
2	Об'єкт податкування	Можуть бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції із постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти, визначені податковим законодавством, з наявністю яких податкове законодавство пов'язує виникнення у платника податкового обов'язку.
3	База оподаткування	Це фізичний, вартісний чи інший характерний вираз об'єкта оподаткування, до якого застосовується податкова ставка і який використовується для визначення розміру податкового зобов'язання.
4	Ставка податку	Це розмір податкових нарахувань на (від) одиницю (одиниці) виміру бази оподаткування. Під час обчислення одного і того самого податку можуть використовуватися декілька базових (основних) ставок. Існують абсолютні (специфічні) та відносні ставки.
5	Порядок обчислення податку	Це сукупність дій платника податків або податкового органу з визначення суми податку, що підлягає до сплати.
6	Податковий період	Це період часу, з урахуванням якого відбувається обчислення та сплата окремих видів податків та зборів. Базовий податковий (звітний) період - період, за який платник податків зобов'язаний здійснювати розрахунки податків, подавати податкові декларації (звіти, розрахунки) та сплачувати їх до бюджету.
7	Строк та порядок сплати податку	Це період, що розпочинається з моменту виникнення податкового обов'язку платника податку із сплати конкретного виду податку і завершується останнім днем строку, протягом якого такий податок чи збір повинен бути сплачений у порядку, визначеному податковим законодавством.
8	Строк та порядок подання звітності про обчислення і сплату податку	Строк та порядок подання податкової звітності встановлюється ПКУ або законами з питань митної справи для кожного податку окремо.

Така систематизація дозволяє побачити взаємозв'язок між теоретичними положеннями податкової науки та практичним механізмом їх реалізації у фінансовій системі держави.

Для того, щоб певний платіж можна було віднести до категорії «податків» і відрізнити його від неподаткових доходів, він повинен мати низку характерних рис, що визначають його економічну та правову природу (рис. 1.1):

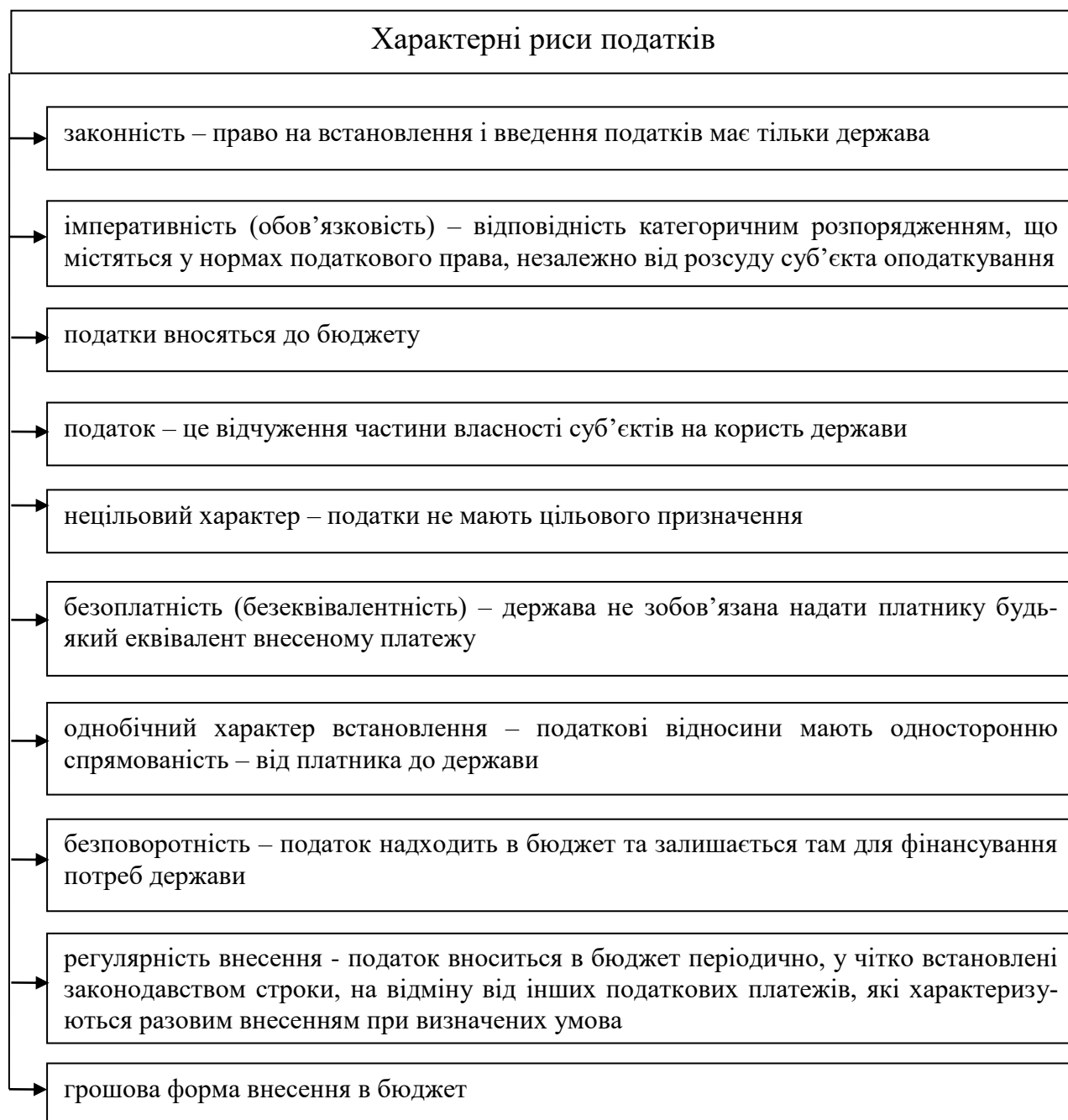

Рис. 1.1. Характерні риси податків [39]

Отже, податок є обов'язковим, безвідплатним і безповоротним платежем, який справляється з юридичних і фізичних осіб на користь держави відповідно до норм чинного законодавства. Його сплата не передбачає прямої вигоди чи конкретної компенсації для платника, на відміну від неподаткових платежів, за

якими зазвичай стоїть певна послуга або отримана користь. Важливою ознакою податку є його встановлення виключно державними органами – законодавчою владою, що гарантує офіційний, регламентований характер цих надходжень. Крім того, податки мають чітко визначену мету – формування доходної частини бюджету, яка забезпечує фінансування суспільних потреб і виконання державних функцій. Вони характеризуються систематичністю справляння, обов’язковістю для всіх платників, незалежно від їхнього соціального статусу чи виду діяльності, а також контролем з боку державних фіскальних органів. Сукупність цих характерних рис дозволяє відмежувати податки від інших видів платежів, таких як збори, мита, штрафи чи добровільні внески, і визначає їх центральне місце у системі формування фінансових ресурсів держави.

Податки виступають важливим інструментом макроекономічного впливу держави, виконуючи низку ключових функцій, від ефективності реалізації яких залежить стабільність та результативність податкової системи країни. У класичній економічній теорії традиційно виокремлюють дві основні функції податків – фіскальну, що забезпечує наповнення бюджету, та регулюючу, яка дозволяє державі впливати на економічні процеси, стимулюючи або стримуючи певні види діяльності [29]. Водночас сучасні наукові підходи розширюють цей перелік, доповнюючи його новими, більш деталізованими функціями, що відображають зростання ролі податків у соціально-економічному розвитку держави. Серед них виділяють контрольну, розподільчу та соціальну функції. Узагальнення основних функцій податків наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Функції податків та їх характеристика [34]

Функція	Характеристика
1	2
Фіскальна	Забезпечує отримання та акумулювання податкових платежів та тим самим формування основної доходної частини бюджету з метою забезпечення виконання державою соціально-економічних завдань
Регулююча	Виступає стимулюючим чи дестимулюючим фактором у впровадженні різних видів податків, змінюючи базу оподаткування чи податкові ставки, податкові пільги для певних суб’єктів податкових відносин та певних форм економічної діяльності, регіонів

1	2
Контрольна	Забезпечує контроль здійснення фінансово-господарської діяльності організацій і громадян за допомогою податків та допомагає оцінити ефективність податкової системи держави
Розподільча	Забезпечує розподіл отриманих до бюджету платежів між галузями та регіонами
Соціальна	Тісно пов'язана з фіскальною функцією і проявляється в тому, що частина податків, згідно з розробленими та затвердженими програмами соціального розвитку, направляється у вигляді соціальної допомоги в регіони

Сутність податків як складного економіко-правового явища найповніше проявляється через форми їх справляння. Різноманіття таких форм обумовило необхідність їх систематизації та класифікації за певними критеріями, що дає змогу впорядкувати податкову систему та зрозуміти особливості функціонування кожного виду платежів. Податки поділяються на окремі групи залежно від визначених ознак, таких як об'єкт оподаткування, рівень встановлення, спосіб справляння чи джерело сплати. Такий підхід дозволяє не лише краще усвідомити економічну природу податків, а й оцінити їх вплив на фінансові процеси в державі.

Кожна класифікаційна група відображає специфічні риси податків, що характеризують їх з позиції фіскальної ефективності, соціальної спрямованості чи регулюючої ролі. Завдяки цьому стає можливим комплексне дослідження податкової системи, визначення її структури та особливостей дії окремих елементів. Основні групи податків, які відображають їх економічну сутність і практичне призначення, наведемо у табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Класифікація податків [38]

Класифікаційна ознака	Види
1	2
Залежно від органу влади, який установлює і скасовує податки та території їх дії	<ul style="list-style-type: none"> - загальнодержавні, що встановлюються Верховною Радою України і справляються на своїй території України; - місцеві – встановлюються сільськими, селищними, міськими радами відповідно до переліку і в межах граничних розмірів ставок, установлених законами України
За видом фонду, до якого надходять податки	<ul style="list-style-type: none"> - закріплені – надходять до конкретного бюджету або спеціального цільового фонду; - регулюючі – надходять одночасно до бюджетів різних рівнів у пропорціях відповідно до бюджетного законодавства

1	2
За видом платника	<ul style="list-style-type: none"> - податки з фізичних осіб; - податки з юридичних осіб; - змішані
За формою оподаткування	<ul style="list-style-type: none"> - прямі, що встановлюються безпосередньо щодо платників податків і сплачуються за рахунок їхніх доходів, а сума податку безпосередньо залежить від розмірів об'єкта оподаткування; - непрямі – встановлюються в цінах на товари і послуги та сплачуються за рахунок цінової надбавки, а їх розмір для окремого платника прямо залежить від його доходів
За економічним змістом	<ul style="list-style-type: none"> - податки на доходи – безпосередньо стягуються з доходів фізичних та юридичних осіб; - податки на споживання – сплачуються не при отриманні доходів, а при їх використанні; - податки на майно, що встановлюються стосовно рухомого та нерухомого майна
За періодичністю стягнення	<ul style="list-style-type: none"> - разові; - систематичні
За обліком податкового платежу	<ul style="list-style-type: none"> - податки, фінансовані споживачем (акциз, ПДВ); - податки, що включаються до собівартості; - податки, фінансовані за рахунок балансового прибутку; - податки, фінансовані за рахунок чистого прибутку
За методом оподаткування	<ul style="list-style-type: none"> - прогресивні; - пропорційні; - регресивні
За формою стягнення	<ul style="list-style-type: none"> - грошові; - натуральні

Відповідно до Податкового кодексу України [1], у державі діє система загальнодержавних і місцевих податків та зборів, що формують основу бюджетних надходжень. Однак сучасні економічні умови, спричинені кризовими процесами в економіці, суттєво впливають на стабільність та ефективність функціонування податкової системи. Політична нестабільність, військові дії, а також зростання дефіциту державного бюджету й державного боргу зумовлюють необхідність перегляду підходів до оподаткування.

Основна мета цих змін полягає у підвищенні ефективності податкових надходжень, створенні сприятливих умов для розвитку бізнесу та поступовій легалізації тіньового сектору економіки. Відповідно до оновлень чинного податкового законодавства України, нині діє 11 основних податків і зборів (рис. 1.2).

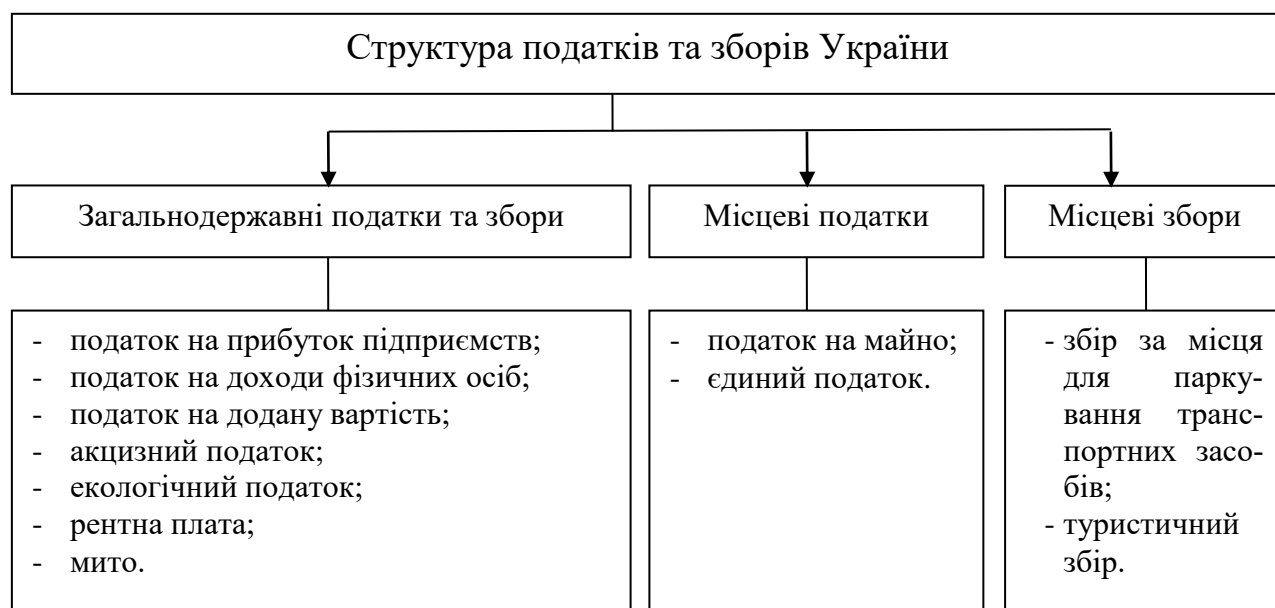

Рис. 1.2. Структура податків та зборів України [1]

Зі зміною суспільно-економічних формацій поступово змінювалося і наукове розуміння сутності, ролі та призначення податків, а також способів їх справляння. Податки стали більш адаптованими до потреб економіки та можливостей платників. Вони перетворилися на основне джерело наповнення державного бюджету та фінансування витрат, пов'язаних із функціонуванням державного апарату, розвитком освіти, науки, культури, а також із регулюванням соціально-економічних процесів у суспільстві.

У цьому контексті важливе значення має організація розрахунків підприємств із бюджетом, адже саме вони забезпечують практичну реалізацію податкової політики держави. Ефективність цих розрахунків безпосередньо впливає на своєчасність надходжень до бюджету та фінансову стабільність підприємств. Належне виконання податкових зобов'язань сприяє зміцненню партнерських відносин між бізнесом і державою, підвищує рівень довіри до податкової системи та створює умови для стабільного економічного розвитку. З іншого боку, недотримання підприємствами встановлених термінів і правил сплати податків може призводити до фінансових санкцій, втрати ділової репутації та погіршення загального стану фінансової дисципліни. Тому удосконалення механізму ро-

зрахунків з бюджетом є одним із ключових напрямів підвищення ефективності функціонування системи оподаткування.

1.2. Економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом

Ефективне функціонування фінансової системи держави значною мірою залежить від належного обліку та контролю розрахунків з бюджетом. В умовах сучасної економіки забезпечення прозорості та законності цих процесів є важливим завданням для підприємств, органів влади та аудиторських структур. Нормативна база, що регламентує облік і аудит розрахунків з бюджетом, визначає порядок ведення бухгалтерського обліку податкових зобов'язань, сплати податків та зборів, а також механізми контролю за дотриманням податкового законодавства.

Правове регулювання розрахунків з бюджетом базується на усвідомленому та цілеспрямованому використанні регулюючого потенціалу податків задля досягнення соціально-економічної рівноваги та ефективності взаємодії між державою і платниками податків. Воно визначає систему правових норм і умов, за якими суб'єкти господарювання у процесі своєї діяльності узгоджують власні економічні інтереси з інтересами держави та суспільства загалом. Такий підхід сприяє підвищенню прозорості, стабільності й справедливості податкових відносин.

Як зазначає Н. Кучерявенко [26], результативність податкового законодавства залежить від рівня його оптимальності, що передбачає: по-перше, обґрунтоване обмеження кількості податків і зборів; по-друге, запровадження лише ефективних і доцільних платежів, відмову від нераціональних; по-третє, збалансоване поєднання різних видів податків – майнових, прибуткових, непрямих — з урахуванням територіальних особливостей їх застосування; по-четверте, чітке визначення спеціальних процедур і гарантій їх дотримання, за-

кріплених у нормативно-правових актах. Такий підхід забезпечує ефективність податкової системи та зміцнює фінансову дисципліну держави.

Враховуючи складність та багатогранність системи законодавчо-нормативних актів, які регламентують розрахунки з бюджетом, можна стверджувати, що правові методи займають одне з ключових місць серед функцій держави у сфері регулювання економіки. Методи цієї групи забезпечують регулюючий вплив через встановлення правових норм щодо конкретних видів податків, податкових ставок, структури оподаткування та способів податкового адміністрування. Система податкового регулювання є досить складною, і її ефективність значною мірою залежить від застосування принципів, які формують податкові відносини. З правової точки зору, вона забезпечує, з одного боку, розробку правил, дотримання яких обов'язкове для всіх економічних суб'єктів, а з іншого – передбачає можливість притягнення їх до відповідальності у разі порушення встановлених законодавством норм [17].

Наведемо основні законодавчо-нормативні документи, які регламентують організацію обліку та аудиту розрахунків з бюджетом, у табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Нормативна база з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом

Нормативний документ, ким і коли виданий	Короткий зміст
1	2
Податковий кодекс України від 02.12.2010р. за №2755-IV [1]	Регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні.
Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [2]	Регулює правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні і спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власника.
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України» від 16.07.1999р. за № 996-XIV [3]	Визначає правові засади та регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні.
НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. за №73 [5]	Визначає мету, склад і принципи підготовки фінансової звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, у т.ч. і щодо розрахунків за податками і платежами.

1	2
НП(С)БО 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України №20 від 31.01.2000 р. [6]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про зобов'язання та її розкриття у фінансовій звітності.
НП(С)БО 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353. [8]	Визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати, доходи, активи і зобов'язання з податку на прибуток та її розкриття у фінансовій звітності.
МСБО 12 «Податки на прибуток», затверджене IASB від 01.01.2012 р. [4]	Визначає обліковий підхід до податків на прибуток.
Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999р. за №291 [9]	Встановлює призначення і порядок ведення рахунків бухгалтерського обліку для узагальнення методом подвійного запису інформації про наявність і рух активів, капіталу, зобов'язань та факти фінансово-господарської діяльності підприємств, організацій та інших юридичних осіб (крім банків, бюджетних установ) незалежно від форм власності, організаційно-правових форм і видів діяльності.
Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р. [10]	Визначає порядок проведення інвентаризації активів і зобов'язань, зокрема основних засобів і капітальних інвестицій.
Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Мінфіну України №88 від 24.05.1995 р. [11]	Встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку, бухгалтерської та іншої звітності, що ґрунтується на даних бухгалтерського обліку.

Отже, нормативна база з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом формує правові та економічні рамки, в межах яких здійснюються взаємовідносини підприємств, органів влади та контролюючих структур. З економічної точки зору, така нормативна база сприяє:

- забезпеченню фінансової дисципліни;
- зменшенню податкових ризиків для підприємств;
- ефективному використанню бюджетних коштів;
- підвищенню прозорості податкової звітності та фінансового контролю.

З правової точки зору законодавчо-нормативна база з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом:

- встановлює обов'язкові правила поведінки для платників податків;
- визначає повноваження та механізми контролю державних органів;

- передбачає відповідальність за порушення податкового законодавства;
- формує правові підстави для проведення аудиторської перевірки.

Правова регламентація розрахунків з бюджетом забезпечує економічну ефективність через зменшення фінансових ризиків та податкових суперечок, оптимізацію використання бюджетних ресурсів, підвищення довіри до фінансової звітності та стимулювання підприємств до дотримання фінансової дисципліни. У той же час, правова база створює підґрунтя для аудиторського контролю, що дозволяє виявляти порушення та попереджати неправомірні дії. Це поєднання економічного та правового регулювання формує ефективний механізм управління розрахунками з бюджетом.

Отже, нормативна база з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом є не лише юридичною основою, але й важливим економічним інструментом державного регулювання. Її подальше удосконалення сприятиме підвищенню ефективності управління фінансами, забезпеченню прозорості бюджетних процесів і формуванню сприятливого середовища для розвитку бізнесу та економіки загалом.

Висновки до розділу 1

Податки і платежі є невід'ємним елементом фінансової системи держави, що забезпечує формування доходної частини бюджету та створює умови для стабільного соціально-економічного розвитку. Вони виступають не лише основним джерелом фінансування державних потреб, а й важливим інструментом макроекономічного регулювання, спрямованим на підтримку рівноваги між інтересами держави та платників. Ефективна організація розрахунків підприємств із бюджетом сприяє своєчасному надходженню коштів, зміцненню фінансової дисципліни та підвищенню прозорості податкових відносин.

Проведений економіко-правовий аналіз нормативної бази з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом дозволяє зробити висновок, що система правового

регулювання даної сфери відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності держави та ефективного функціонування економіки. До ключових нормативних документів з обліку і аудиту розрахунків з бюджетом належать: Податковий кодекс України; Закони України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» та «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність України», Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку.

Нормативні акти, що регламентують порядок обліку, нарахування та сплати податків і зборів, створюють чіткі правила взаємодії між платниками податків та державними органами, визначають механізми контролю та відповідальності, що є фундаментом для формування прозорих і прогнозованих фінансових відносин.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНИЙ СТАН ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗРАХУНКАМИ З БЮДЖЕТОМ

2.1. Фінансово-економічна характеристика ТОВ «Томатіна»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Томатіна» було зареєстроване у 2015 році у місті Львів. Обрана організаційно-правова форма (ТОВ) належить до найбільш поширених у вітчизняній практиці підприємництва, оскільки поєднує в собі відносну простоту управління з високим рівнем гнучкості господарської діяльності. Згідно з чинним законодавством України та власним установчим документом – Статутом, діяльність підприємства спрямована виключно на здійснення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

ТОВ «Томатіна» може займатись такими видами діяльності (рис. 2.1):

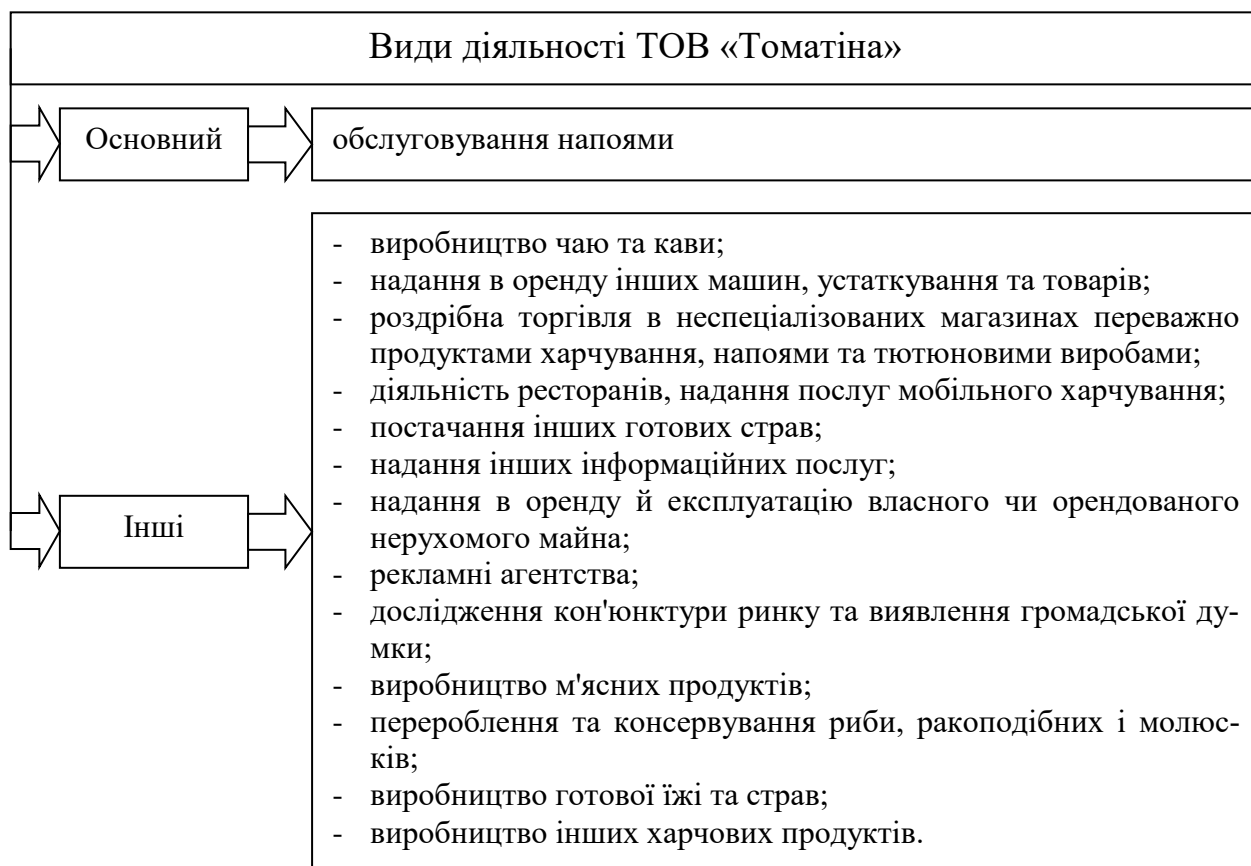

Рис. 2.1. Види діяльності ТОВ «Томатіна»

Основним стратегічним напрямом розвитку компанії є надання послуг із доставки готових страв до споживачів. Даний вид діяльності поєднує логістичні, технологічні, організаційні та маркетингові аспекти, що зумовлює комплексний підхід до управління.

Ключовими аспектами діяльності ТОВ «Томатіна» є:

- організація логістичних процесів: система доставки харчових продуктів у межах міста та передмість ґрунтується на оптимізації маршрутів, зниженні часових витрат та ефективному використанні трудових ресурсів кур'єрської служби, що дозволяє забезпечувати стабільність сервісу та підтримувати конкурентні переваги

- використання сучасних інформаційних технологій: підприємство активно впроваджує цифрові рішення, що охоплюють розробку мобільного застосування та веб-сайту для прийому замовлень, інтеграцію систем онлайн-платежів та впровадження механізмів відстеження замовлень у реальному часі. Такий підхід сприяє підвищенню зручності та прозорості процесу обслуговування клієнтів;

- розвиток партнерських відносин: компанія укладає партнерські угоди з ресторанами та іншими закладами громадського харчування, що створює умови для диверсифікації асортименту, розширення ринкової пропозиції та підвищення задоволеності споживачів завдяки більшому вибору страв;

- клієнтоорієнтований підхід: функціонування служби підтримки клієнтів передбачає оперативне реагування на звернення та вирішення конфліктних ситуацій. Ефективність цього підрозділу відіграє ключову роль у формуванні іміджу підприємства та забезпеченні його довгострокової конкурентоспроможності;

- дотримання нормативно-правових вимог: діяльність ТОВ «Томатіна» здійснюється у відповідності до законодавчих норм, що регулюють безпеку харчових продуктів, податкову сферу, трудові відносини та загальні принципи ведення бізнесу. Виконання правових вимог забезпечує легітимність функціонування та сприяє формуванню позитивної репутації компанії.

Діяльність ТОВ «Томатіна» характеризується інтеграцією логістичних, технологічних та організаційно-управлінських рішень, що дозволяють ефективно функціонувати на ринку доставки їжі. Унікальність бізнес-моделі полягає у поєднанні сучасних цифрових інструментів із партнерською взаємодією та клієнтоорієнтованим підходом, що формує підґрунтя для подальшої інноваційної та стратегічної трансформації підприємства в умовах динамічного розвитку ринку сервісів доставки.

Проаналізуємо фінансовий стан компанії за 2022-2024 роки, почавши з аналізу аналітичного балансу, який наведений у табл. 2.1.

Дані табл. 2 свідчать, що необоротні активи у 2023 р. збільшилися на 3299 тис. грн (16,7%), а у 2024 р. – на 10110,4 тис. грн (30,9%), що свідчить, що компанія суттєво інвестує у необоротні активи (зокрема, у транспорт, обладнання, програмні продукти), що свідчить про довгострокову стратегію розвитку.

Абсолютний обсяг оборотних активів ТОВ «Томатіна» у 2024 р. зріс (+6224 тис. грн у порівнянні з 2022 р.), проте питома вага зменшилася з 84% до 67,7%, що свідчить про те, що активи компанії стають менш «мобільними», оскільки зростає частка необоротних ресурсів.

Аналіз структури оборотних активів компанії свідчить про таке:

- запаси: у 2022р. становлять 13279,6 тис. грн (83,3%), у 2024р. – 14464,7 тис. грн (64%). Темп приросту є повільним (+1185,1 тис. грн), але частка зменшується, що є позитивною тенденцією;

- дебіторська заборгованість: зросла з 1461,9 тис. грн (7,7%) у 2022 р. до 5356,1 тис. грн (16,4%) у 2024 р. Абсолютний приріст становить +3894,2 тис. грн., що сигналізує про посилення проблем із розрахунками клієнтів компанії за аналізований період;

- гроші та еквіваленти: зросли з 393,5 тис. грн (2,5%) у 2022 р. до 1784,1 тис. грн у 2024 р.(7,9%), що є позитивним, адже ліквідність зростає;

- інші оборотні активи: різко скоротилися з 803,6 тис. грн у 2022 р. до 265.2 тис. грн у 2023 р., а у 2024 ро значно збільшилися до 1004,3 тис. грн.

Таблиця 2.1

Порівняльний аналітичний баланс ТОВ «Томатіна» за 2022-2024 рр.

Показники	2022 рік		2023 рік		2024 рік		Абс. відхилення		Відн. відхилення	
	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	сума, тис. грн.	структура, %	2022 /2021	2023 /2022	2022 /2021	2023 /2022
Необоротні активи	3034,9	16,0	3299	16,7	10110,4	30,9	264,1	6811,4	108,7	306,5
Оборотні активи:	15938,6	84,0	16449,3	83,3	22612	69,1	510,7	6162,7	103,2	137,5
- запаси	13279,6	83,3	12082,1	73,5	14467	64,0	-1197,5	2384,9	91,0	119,7
- дебіторська заборгованість	1461,9	9,2	2766,3	16,8	5356,6	23,7	1304,4	2590,3	189,2	193,6
- гроші та їх еквіваленти	393,5	2,5	1335,7	8,1	1784,1	7,9	942,2	448,4	339,4	133,6
- інші оборотні активи	803,6	5,0	265,2	9,6	1004,3	4,4	-538,4	739,1	33,0	378,7
АКТИВ	18973,5	100	19748,3	100	32722,4	100	774,8	12974,1	18973,5	100
Власний капітал	9342,8	49,2	12961,3	65,6	16513,8	50,5	3618,5	3552,5	138,7	127,4
Довгострокові зобов'язання	935,6	4,9	197,1	1,0	331,5	1,0	-738,5	134,4	21,1	168,2
Поточні зобов'язання і забезпечення:	8695,1	45,8	6589,9	33,4	15877,1	48,5	-2105,2	9287,2	75,8	240,9
- поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	5446	62,6	5029,8	76,3	12288,7	77,4	-416,2	7258,9	92,4	244,3
- поточна кредиторська заборгованість за розрахунками	1385,7	15,9	1054,2	16,0	2512,9	15,8	-331,5	1458,7	76,1	238,4
- інші поточні зобов'язання	1863,4	21,4	505,9	7,7	1075,5	6,8	-1357,5	569,6	27,1	212,6
ПАСИВ	18973,5	100	19748,3	100	32722,4	100	774,8	12974,1	18973,5	100

Динаміка необоротних і оборотних активів відображена на рис. 2.2.

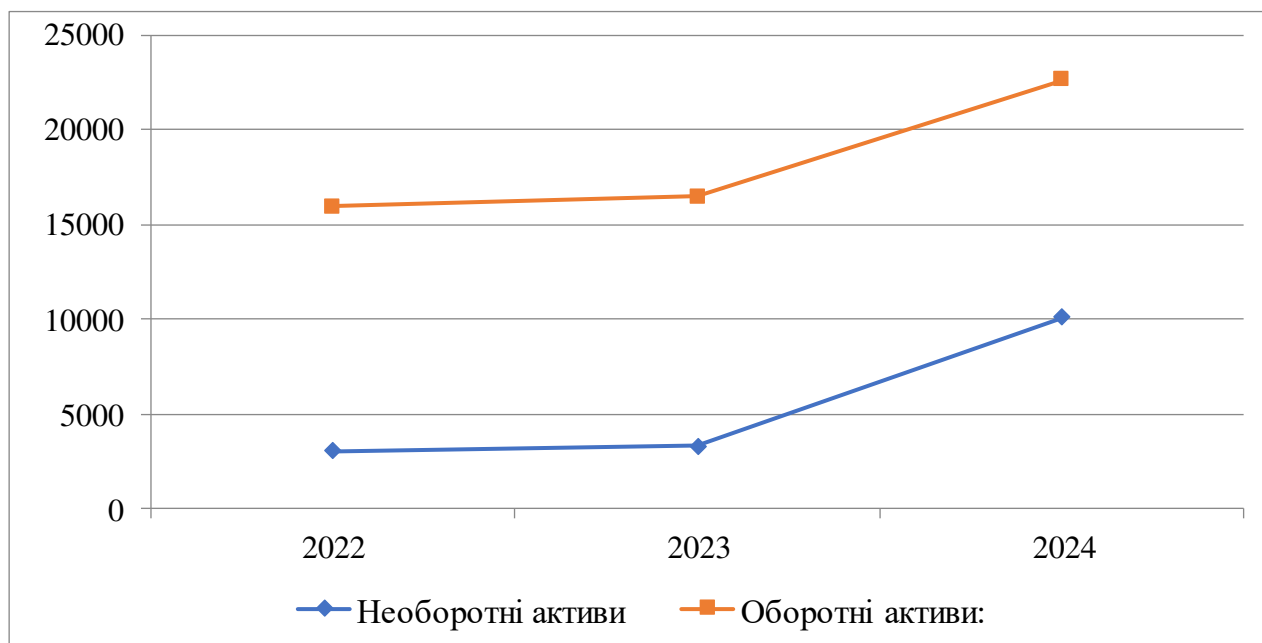

Рис. 2.2. Динаміка необоротних і оборотних активів ТОВ «Томатіна»

Стосовно пасивів підприємства, то бачимо, що за три роки капітал зріс на 6535,6 тис. грн. При цьому структурна частка зберігається майже на рівні 50%. Отже, ТОВ «Томатіна» підтримує стабільний баланс між власними та залученими ресурсами, що є позитивною характеристикою фінансової стійкості.

Довгострокові зобов'язання зменшились з 935,1 тис. грн у 2022р. до 331 тис. грн у 2024р., що свідчить про поступове зниження залежності підприємства від довгострокових позикових ресурсів та орієнтацію на фінансування діяльності переважно за рахунок власного капіталу й короткострокових зобов'язань.

Поточні зобов'язання ТОВ «Томатіна» у 2023р. зменшились на 2105,2 тис. грн, а у 2024р. — збільшились на 9287,2 тис. грн порівняно з попереднім роком. При цьому їх питома вага станом на кінець 2024р. становить 48,5% від всіх джерел формування господарських засобів.

Розрахунки також свідчать, що кредиторська заборгованість за товари та послуги: зросла з 5446 тис. грн до 12202,8 тис. грн (+6756,8 тис. грн). Частка суттєво зросла, що вказує на посилення використання комерційного кредиту з боку постачальників та підвищення залежності підприємства від зовнішніх зобов'язань, що з одного боку дозволяє збільшувати обсяги оборотних активів без

додаткових власних вкладень, але з іншого – підвищує ризики втрати фінансової стійкості у випадку несвоєчасних розрахунків.

Кредиторська заборгованість за розрахунками: збільшилася з 1385,7 тис. грн (у 2022р. до 2512,9 тис. грн у 2024р. Інші поточні зобов'язання скоротилися з 1863,4 тис. грн у 2022р. до 1075 тис. грн у 2024р.

З огляду на те, що предметом дослідження є облік та аудит розрахунків з бюджетом, проаналізуємо дебіторську та кредиторську заборгованість за розрахунками з бюджетом ТОВ «Томатіна» (рис. 2.3).

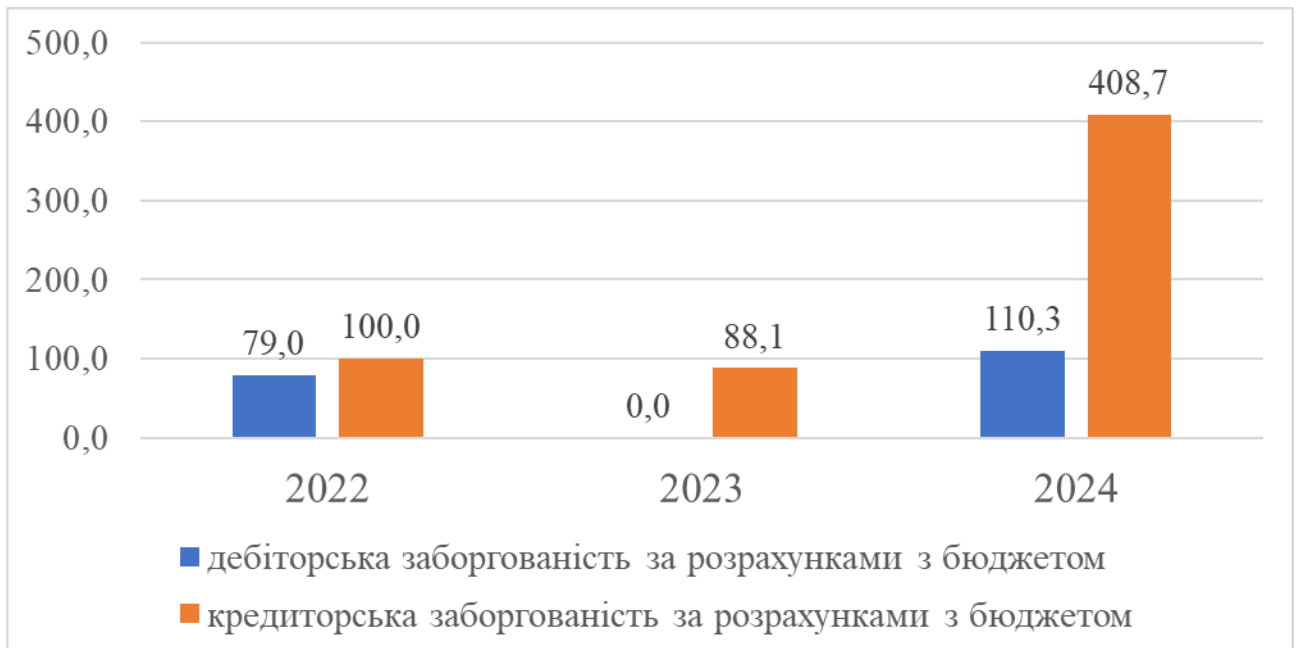

Рис. 2.3. Динаміка дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом ТОВ «Томатіна»

Як бачимо, у 2023 р. підприємство повністю закрило зобов'язання бюджету перед собою (відсутність дебіторської заборгованості), проте у 2024 р. виникла нова заборгованість бюджету перед компанією, що може бути пов'язано з поверненням переplat або відшкодуванням податкового кредиту з ПДВ.

У 2023р. ТОВ «Томатіна» частково скоротило свої податкові зобов'язання, однак у 2024р. кредиторська заборгованість перед бюджетом зростає майже у 4,6 рази порівняно з 2022 р. Це свідчить про накопичення податкових боргів, що може негативно вплинути на фінансову стійкість компанії та підви-

щує ризики застосування штрафних санкцій. Отже, співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості за розрахунками з бюджетом свідчить про те, що у 2022 р. ТОВ «Томатіна» мала як вимоги, так і зобов'язання перед бюджетом, у 2023 р. розрахунки були більш збалансовані (мінімальні залишки), а у 2024 р. сформувалася значна податкова заборгованість. Така динаміка є негативним сигналом, оскільки свідчить про зниження дисципліни розрахунків із державним бюджетом.

Для кращого аналізу фінансового стану досліджуваного підприємства проаналізуємо його фінансові результати на основі табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Динаміка формування чистого прибутку ТОВ «Томатіна», тис. грн.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023
Чистий дохід від реалізації продукції	73690,7	112634,5	150060,3	+38943,8	+37425,8
Собівартість реалізованої продукції	37024,8	63194,9	104726,3	+26170,1	+41531,4
Валовий прибуток	36665,9	49439,6	45334	+12773,7	-4105,6
Інші операційні доходи	1037,9	296,6	122,9	-741,3	-173,7
Інші доходи	93,7	191,4	6181	+97,7	+5989,6
Інші операційні витрати	37579,4	54839,8	50032,7	+17260,4	-4807,1
Інші витрати	90,5	238	52,9	+147,5	-185,1
Податок на прибуток	56,8	31,4	0	-25,4	-31,4
Чистий прибуток (збиток)	70,8	(5181,6)	1552,5	-5252,4	+6734,1

ТОВ «Томатіна» демонструє стабільне зростання чистого доходу від реалізації продукції: у 2023р. – на 38943,8 тис. грн, а у 2024р. – на 374258 тис. грн, проте витрати зростають ще швидшими темпами, що знижує рентабельність. Так, собівартість реалізованої продукції у 2023 р. збільшилась на 26170,1 тис. грн, а у 2024 р. – на 41531,4 тис. грн. У 2023 р. підприємство зазнало суттєвого збитку через дисбаланс між доходами та витратами. У 2024 р. завдяки збільшенню інших доходів та скороченню витрат компанія змогла відновити прибутковість, однак фінансові результати залишаються нестійкими.

Одним із важливих напрямів фінансової діагностики є аналіз ліквідності підприємства, оскільки він дозволяє оцінити здатність компанії своєчасно виконувати свої короткострокові зобов'язання [18]. Ліквідність характеризує баланс між наявними оборотними активами та поточними боргами. Розрахуємо і проаналізуємо коефіцієнти ліквідності ТОВ «Томатіна» за 2022-2024 рр. у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Оцінка показників ліквідності ТОВ «Томатіна»

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Нормативний показник
	2022	2023	2024	2023/2022	2024/2023	
Коефіцієнт загальної ліквідності	1,83	2,5	1,42	+0,66	-1,07	0,2-0,35
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,21	0,62	0,45	+0,41	-0,17	0,7-0,8
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,05	0,2	0,11	+0,16	-0,09	2-2,5

Як бачимо, усі значення коефіцієнта загальної ліквідності ТОВ «Томатіна» значно перевищують норматив. У 2023 р. показник досяг піку (2,5), що свідчить про надлишкові оборотні активи відносно поточних зобов'язань. Однак у 2024 р. спостерігається суттєве падіння (до 1,42), що вказує на погіршення платоспроможності, хоча рівень все ще вищий за норматив. Усі роки коефіцієнт швидкої ліквідності нижчий за норматив, що означає недостатню кількість високоліквідних активів (грошей, дебіторської заборгованості) для покриття короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт абсолютної ліквідності протягом усіх років суттєво нижчий за норматив. Це означає, що підприємство не має достатнього рівня грошових коштів і їх еквівалентів для негайного погашення поточних боргів.

Ліквідність ТОВ «Томатіна» у 2022-2024 рр. характеризується нестабільністю: зростання у 2023 р. змінилося погіршенням у 2024 р. Хоча коефіцієнт загальної ліквідності перебуває вище нормативу, показники швидкої та абсолютної ліквідності суттєво відстають від рекомендованих значень. Це свідчить

про наявність проблем із формуванням достатнього обсягу високоліквідних активів та потенційні труднощі з погашенням короткострокових зобов'язань.

Аналіз рентабельності є одним із визначальних інструментів оцінки фінансово-економічної ефективності діяльності підприємства. Якщо ліквідність відображає платоспроможність компанії у короткостроковому періоді, то рентабельність характеризує здатність підприємства генерувати прибуток від використання наявних ресурсів [18]. Розраховані показники рентабельності ТОВ «Томатіна» наведемо у табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Показники рентабельності ТОВ «Томатіна» за 2022-2024 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення	
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023
Чистий прибуток, тис. грн.	70,8	-5181,6	1552,5	-5252,4	+6734,1
Середня сума загального капіталу, тис. грн.	15812,75	19360,9	26235	+3548,15	+6874
Середня сума оборотного капіталу, тис. грн.	12476	16193,95	19530,65	+3718	+3336,7
Середня сума основного капіталу, тис. грн.	3337	3166,95	6705	-170	+3538
Чистий дохід від реалізації, тис. грн.	73690,7	112634,5	150060,3	+38943,8	+37425,8
Рентабельність, у % до					
- загального капіталу	0,45	-26,76	5,92	-27,21	+32,68
- оборотного капіталу	0,57	-32,00	7,95	-32,56	+39,95
- основного капіталу	2,12	-163,61	23,16	-165,74	+186,77
- реалізації	0,10	-4,60	1,03	-4,70	+5,63

Розраховані дані свідчать, що у 2023 р. компанія зазнала збитковості щодо загального капіталу, проте у 2024 р. відбулося відновлення до позитивного рівня, що свідчить про підвищення ефективності використання сукупних ресурсів. У 2023 р. рентабельність основного капіталу ТОВ «Томатіна» була катастрофічно низькою через збитковість діяльності. Проте у 2024 р. показник зріс у понад 10 разів від рівня 2022 р., що може свідчити про ефективніше використання необоротних активів. У 2022 р. рентабельність продажів ТОВ «Томатіна» була майже нульовою, у 2023 р. перетворилася на від'ємну (збитки з кожної

гривні реалізації), а у 2024 р. досягла 1,03 %. Це позитивна тенденція, проте рівень рентабельності залишається низьким і потребує подальшого зростання.

Отже, 2023 рік став кризовим для ТОВ «Томатіна»: усі показники рентабельності стали від'ємними, що відображає значні збитки. 2024 рік став переломний, так як усі показники повернулися у позитивну площину, причому рентабельність основного капіталу зросла найсильніше. Загалом рівень рентабельності у 2024 р. свідчить про певне відновлення ефективності, але він ще далекий від оптимального.

На завершення наведемо показники фінансової стійкості ТОВ «Томатіна» оскільки її регулярний аналіз дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій, кредитування та оптимізації фінансової структури (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Томатіна» за 2022-2024 рр.

Показники	Роки			Абсолютне відхилення		Нормативний рівень
	2022	2023	2024	2023/ 2022	2024/ 2023	
Коефіцієнт автономії (концентрації власного капіталу)	0,49	0,66	0,50	+0,16	-0,15	$\geq 0,5$
Коефіцієнт фінансової залежності	0,51	0,34	0,50	-0,16	+0,15	$\leq 0,5$
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,78	0,76	0,00	-0,01	-0,76	$\geq 0,5$
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,51	0,34	0,50	-0,16	+0,15	$\leq 0,5$
Коефіцієнт залучених джерел в необоротних активах	0,31	0,06	0,03	-0,25	-0,03	$< 0,1$
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,10	0,03	0,02	-0,07	-0,01	$< 0,2$
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,90	0,97	0,98	++0,07	+0,01	$> 0,5$
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	0,40	0,59	0,28	0,19	-0,30	$> 0,1$
Коефіцієнт фінансової стабільності	0,97	1,91	1,02	+0,94	-0,89	> 1
Коефіцієнт фінансового лівереджу	0,10	0,02	0,00	-0,08	-0,02	$< 0,1$

Як бачимо з табл. 2.5, коефіцієнт автономії коливався від 0,49 до 0,66, що показує, що підприємство у 2023 р. мало високий рівень фінансової незалежності, але у 2024 р. він знизився до нормативного мінімуму. Фінансова залежність і концентрація залученого капіталу зменшилися у 2023 р., що позитивно вплинуло на стійкість, але у 2024 р. повернулися до початкового рівня. Маневреність власного капіталу різко знизилась у 2024 р. до нуля, що свідчить про обмежені можливості використовувати власні ресурси для розвитку. Фінансова стабільність мала піковий приріст у 2023 р., але в 2024 р. повернулася до рівня 2022 р., що свідчить про тимчасове покращення. Фінансовий леверидж залишався низьким протягом усього періоду, що позитивно характеризує структуру капіталу. Загалом, ТОВ «Томатіна» демонструє помірну фінансову стійкість із тимчасовими коливаннями. Основною проблемою є різке зниження маневреності власного капіталу у 2024 р., що може обмежувати можливості фінансування розвитку за рахунок власних коштів.

Для підвищення фінансової стійкості ТОВ «Томатіна» варто збалансувати структуру капіталу, зменшивши залежність від позикових коштів і збільшивши частку власних джерел фінансування. Це можна досягти за рахунок реінвестування прибутку, нарощування резервного капіталу та ефективного управління дебіторською заборгованістю для зменшення короткострокових зобов'язань. Також важливо підтримувати оптимальний рівень маневреності власного капіталу, щоб забезпечити гнучкість у фінансуванні поточних і довгострокових проектів.

Загалом для покращення діяльності ТОВ «Томатіна» доцільно впроваджувати стратегічне планування і контроль ключових показників ефективності, а також розвивати компетенції персоналу і корпоративну культуру. Системний підхід до управління ризиками, фінансовим плануванням і маркетинговою діяльністю забезпечить стабільний розвиток, зменшить фінансові ризики та сприятиме довгостроковій конкурентоспроможності на ринку.

2.2. Практичні аспекти ведення обліку розрахунків з бюджетом

Правильне ведення обліку розрахунків з бюджетом є важливим елементом фінансової дисципліни підприємства, яке забезпечує своєчасне та повне виконання податкових зобов'язань, що допомагає уникнути штрафів, пені та інших санкцій з боку контролюючих органів. Чіткий і прозорий облік дозволяє контролювати стан взаєморозрахунків з бюджетом, зменшує ризики помилок у податкових деклараціях та сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень. Коректне ведення такого обліку підвищує рівень довіри до підприємства з боку інвесторів, партнерів та державних органів, забезпечує відповідність фінансової звітності вимогам законодавства та стандартам бухгалтерського обліку. Налагоджена система контролю за податковими платежами сприяє стабільності фінансового стану підприємства, покращує планування та прогнозування грошових потоків і формує підґрунтя для довгострокового розвитку.

Схему облікового процесу розрахунків з бюджетом наведемо на рис. 2.4.

Рис. 2.4. Стадії організації облікового процесу розрахунків з бюджетом [21]

Обліковий процес розрахунків із бюджетом охоплює стадії, спрямовані на своєчасне формування та відображення податкових зобов'язань підприємства. Він передбачає збирання, аналіз і впорядкування інформації про всі податки та збори, які має сплатити підприємство, а також правильне документальне оформлення цих даних у бухгалтерському обліку. Крім того, важливо забезпечити постійний контроль за дотриманням строків подання звітності та сплати податків. Такий контроль дозволяє уникнути фінансових санкцій, підтримує актуальність облікових даних і сприяє прозорості взаємовідносин підприємства з державними контролюючими органами [44].

Основними чинниками, які визначають побудову бухгалтерського обліку розрахунків із бюджетом та його ефективне використання в податкових цілях, виступають кілька важливих аспектів. По-перше, це застосування однакових первинних документів для формування інформаційної бази як для бухгалтерського, так і для податкового обліку. До таких документів належать накладні, банківські виписки, податкові накладні, розрахунково-платіжні відомості із заробітної плати та інші форми, що містять фактичні дані про господарські операції. Використання єдиного масиву первинної документації забезпечує узгодженість показників та мінімізує ризик розбіжностей між різними видами обліку.

По-друге, у багатьох випадках фінансовий і податковий облік трактують однакові операції подібним чином, що дозволяє використовувати єдину систему рахунків з деталізованою аналітикою. Це спрощує розмежування доходів і витрат для цілей оподаткування та підвищує точність розрахунків. Нарешті, важливим фактором є те, що обробка й накопичення інформації здебільшого здійснюється одними й тими ж спеціалістами бухгалтерської служби. Такий підхід сприяє цілісності облікового процесу, зменшує ймовірність помилок і забезпечує оперативність формування звітних даних для податкових органів.

Для узагальнення інформації про розрахунки підприємства з бюджетом призначений рахунок 64 «Розрахунки за податками й платежами», призначення і побудова якого відображена на рис. 2.5.

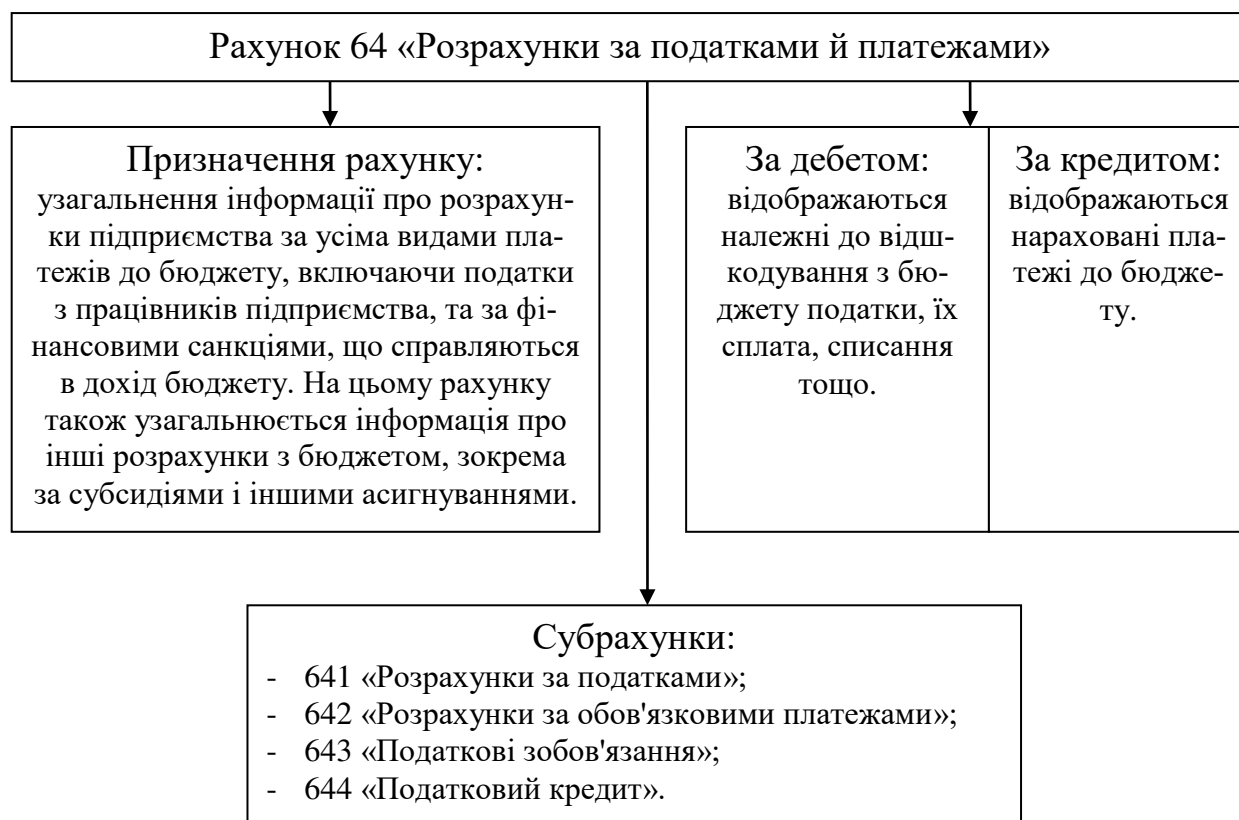

Рис. 2.5. Призначення та побудова рахунку
64 «Розрахунки за податками й платежами» [9]

Облік розрахунків із бюджетом слід організувати таким чином, щоб за кожним податком окремо можна було отримати повну інформацію про суми нарахувань, проведені оплати та залишок заборгованості на кінець звітного періоду. Для цього на відповідних субрахунках необхідно відкривати детальні аналітичні рахунки, згруповані за конкретними видами податків і зборів, що значно полегшує контроль і аналіз розрахунків.

Щодо рахунку 6411 «Розрахунки з податку на додану вартість», то аналітичні рахунки формуються з урахуванням особливостей оподаткування діяльності підприємства. За потреби може бути створена аналітика за різними ставками ПДВ (наприклад, операції, що не обкладаються ПДВ, а також за ставками 0% і 20%), або за напрямками діяльності, з якими пов'язані придбання товарів чи реалізація продукції. Такий підхід дає змогу точніше відстежувати податкові зобов'язання та забезпечує коректність формування звітності [44].

Основні кореспонденції бухгалтерських рахунків з обліку ПДВ узагально-
 НИМО в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Кореспонденції рахунків з обліку ПДВ [21]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	2	3	4
Облік ПДВ у постачальника			
<i>У разі подальшої оплати</i>			
1	Відвантажено ТМЦ (необоротні активи), виконано роботи, надано послуги	361, 377	701, 702, 703, 712
2	Відображено суму податкових зобов'язань з ПДВ	701-703, 712	641/ПДВ
3	Отримано грошові кошти за реалізовані ТМЦ (необоротні активи), виконані роботи, надані послуги	311	361, 377
<i>У разі передоплати</i>			
1	Отримано передоплату	311	681
2	Відображено суму податкових зобов'язань з ПДВ у складі отриманої передоплати	643/ПДВ	641/ПДВ
3	Відвантажено ТМЦ (необоротні активи), виконано роботи, надано послуги	361, 377	701, 702, 703, 712
4	Списано суму раніше відображених податкових зобов'язань з ПДВ	701, 702, 703, 712	643/ПДВ
5	Здійснено залік заборгованостей	681	361, 377
Облік ПДВ у покупця			
<i>У разі подальшої оплати</i>			
1	Отримано активи, підписано акти виконаних робіт, наданих послуг	15, 20, 22, 23, 28, 91-94	631, 685
4	Списано на витрати суму ПДВ після закінчення граничного строку для реєстрації податкової накладної в ЄРПН (на 1096-й день)	949	644/1
2	Відображено не підтверджену податковою накладною суму ПДВ	644/1	631, 685
3	Отримано зареєстровану в ЄРПН податкову накладну, суму ПДВ:		
	включено до податкового кредиту поточного періоду	641/ПДВ	644/1
	відкладено на наступний період (до 1095 днів)	644/2	644/1
	включено до податкового кредиту наступного періоду (до 1095 днів)	641/ПДВ	644/2
<i>У разі передоплати</i>			
1	Перераховано постачальникові передоплату	371	311
2	Відображено не підтверджену податковою накладною суму ПДВ	644/1	644/ПДВ
3	Отримано зареєстровану податкову накладну і відображено у складі податкового кредиту суму ПДВ	641/ПДВ	644/1
4	Отримано від постачальника ТМЦ (необоротні активи), виконані роботи, надані послуги, за якими здійснена передоплата	15, 20, 22, 23, 28, 91, 92, 93, 94	631, 685

1	2	3	4
5	Списано раніше відображену суму податкового кредиту з ПДВ	644/ПДВ	631, 685
6	Здійснено залік заборгованостей	631, 685	371

У табл. 2.7 наведемо основні кореспонденції рахунків з обліку розрахунків з бюджетом за податком на прибуток.

Таблиця 2.7

Кореспонденції рахунків з обліку податку на прибуток [21]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Нараховано поточний податок на прибуток за рахунок збільшення відстрочених податкових активів	17	641/ПНП
2	Нараховано поточний податок на прибуток за рахунок зменшення відстрочених податкових зобов'язань	54	641/ПНП
3	Відображено витрати з податку на прибуток	98	641/ПНП
4	Перераховано авансовий внесок при виплаті дивідендів	641/Аванс із дивідендів	311
5	Зменшено зобов'язання з податку на прибуток на суму авансового внеску при виплаті дивідендів	641/ПНП	641/Аванс із дивідендів
6	Перераховано податок на прибуток до бюджету	641/ПНП	311

У табл. 2.8 наведемо основні кореспонденції рахунків з обліку розрахунків з бюджетом за іншими податками і платежами.

Таблиця 2.8

Кореспонденції рахунків з обліку інших податків і платежів [44]

№ з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	2	3	4
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки			
1	Відображено річну суму податку на нерухомість	39	641/Податок на нерухомість
2	Списано на витрати суму податку на нерухомість за квартал	92 (93)	39
3	Перераховано до бюджету суму податку за квартал	641/Податок на нерухомість	311
Плата за землю			
1	Відображено річну суму плати за землю	39	641/Плата за землею
2	Списано на витрати місячну суму плати за землю	92 (91, 93)	39
3	Перераховано до бюджету місячну суму плати за землю	641/Плата за землею	311

1	2	3	4
Транспортний податок			
1	Відображено річну суму транспортного податку	39	641/Транспортний податок
2	Списано на витрати суму транспортного податку за квартал	92 (93)	39
3	Перераховано суму транспортного податку за квартал до бюджету	641/Транспортний податок	311
Екологічний податок			
1	Нараховано екологічний податок	92 (23, 91)	641/Екологічний податок
2	Сплачено екологічний податок	641/Екоподаток	311
Рентна плата			
1	Нараховано рентну плату	92 (23, 91)	641/Рентна плата
2	Сплачено рентну плату до бюджету	641/Рентна плата	311
Збір за місця для паркування транспортних засобів			
1	Нараховано збір за місця для паркування транспортних засобів	92	642/Збір за паркування
2	Сплачено збір за паркування до бюджету	642/Збір за паркування	311
Туристичний збір			
1	Надано послуги тимчасового проживання	361	703
2	Нараховано податкові зобов'язання з ПДВ	703	641/ПДВ
3	Нараховано туристичний збір	703	642/Турзбір
4	Перераховано туристичний збір до бюджету	642/Турзбір	311
Єдиний податок			
1	Нараховано єдиний податок	92	641/ЄП
2	Перераховано єдиний податок до бюджету	641/ЄП	311
Податок на доходи нерезидента			
1	Нараховано податок на доходи нерезидента (крім виплат за виробництво або розповсюдження реклами)	671 (684, 685)	641/Податок на репатріацію
2	Нараховано податок на виплати нерезиденту за виробництво або розповсюдження реклами	92 (93)	641/Податок на репатріацію
3	Перераховано податок до бюджету (при виплаті доходу нерезиденту)	641/Податок на репатріацію	311

Для відображення господарських операцій, пов'язаних із нарахуванням податків, використовується єдиний основний первинний документ – податкова накладна. Вона засвідчує виникнення податкових зобов'язань з ПДВ у продавця під час реалізації товарів, робіт чи послуг, а для покупця слугує підставою для формування податкового кредиту. У випадках, коли сума одноразового продажу не перевищує двадцяти гривень, ПДВ може фіксуватися за допомогою товарного чека як спрощеного підтвердного документа [22].

Усі інші операції, які стосуються нарахування податків і не підпадають під оформлення податковою накладною чи товарним чеком, документуються через бухгалтерську довідку. Така довідка складається на основі внутрішніх даних підприємства та забезпечує належне відображення податкових зобов'язань у бухгалтерському обліку.

Розрахунки з бюджетом знаходять своє відображення у фінансовій, статистичній та податковій звітності. Так, у фінансовій звітності розрахунки з бюджетом відображаються як складова зобов'язань підприємства. Дані про податкові нарахування та заборгованості включаються до балансу, приміток до фінансової звітності та інших форм обліку, що забезпечує прозорість та достовірність інформації для власників, інвесторів і контролюючих органів. У фінансовій звітності важливо показати реальний стан розрахунків із бюджетом, адже це впливає на оцінку фінансової стабільності підприємства, рівень його платоспроможності та інвестиційну привабливість [22].

У статистичній звітності дані про розрахунки з бюджетом використовуються для аналізу загального економічного стану підприємства та його внеску в державні фінанси. Ця звітність дозволяє державним статистичним органам формувати узагальнені показники щодо надходжень до бюджету, оцінювати рівень податкового навантаження в різних галузях економіки та прогнозувати фінансові потоки. Точність і повнота таких даних є важливими для формування макроекономічних показників та подальшого планування економічної політики держави.

Податкова звітність є основним джерелом інформації для контролю за правильністю нарахування та своєчасністю сплати податків і зборів. У ній підприємство відображає податкові зобов'язання, податковий кредит, пільги, об'єкти оподаткування та інші дані, передбачені законодавством. Саме податкова звітність забезпечує розрахунок сум, що підлягають сплаті до бюджету, та служить підставою для проведення перевірок контролюючими органами. Коректно складена податкова звітність мінімізує ризик штрафів, забезпечує дотри-

мання законодавчих вимог і підтримує належний рівень фінансової дисципліни підприємства.

2.3. Пріоритетні напрями удосконалення обліку розрахунків з бюджетом

Удосконалення обліку розрахунків із бюджетом є важливою умовою підвищення фінансової дисципліни підприємства та забезпечення повної відповідності облікової інформації вимогам законодавства.

Пріоритетними напрямками удосконалення обліку розрахунків з бюджетом є [19, 32]:

- оптимізація системи первинного документування;
- підвищення рівня автоматизації облікових процесів;
- удосконалення аналітики рахунків і деталізація інформації;
- розвиток внутрішнього контролю;
- удосконалення системи підготовки та подання звітності.

Одним із ключових напрямів розвитку цього процесу є оптимізація системи первинного документування. Підприємствам доцільно впроваджувати уніфіковані стандарти оформлення первинних документів, автоматизовані шаблони та електронний документообіг. Це дозволяє зменшити кількість помилок, прискорити обробку даних і забезпечити своєчасне відображення податкових зобов'язань. Важливо також розробити внутрішні регламенти, які визначають порядок складання, перевірки та зберігання документів, що є підставою для розрахунків із бюджетом.

Другим важливим напрямом удосконалення є підвищення рівня автоматизації облікових процесів. Сучасні програмні продукти дають змогу інтегрувати фінансовий і податковий облік, формувати податкову звітність автоматично на основі даних бухгалтерського обліку та здійснювати оперативний контроль за нарахуванням і сплатою податків. Автоматизація також сприяє мінімізації

людського фактора, що знижує ризики арифметичних неточностей, дублювання даних або їх некоректного трактування. Додатково варто впроваджувати системи внутрішнього моніторингу, які автоматично сповіщатимуть відповідальних осіб про наближення строків сплати податків чи подання звітності.

Удосконалення аналітики рахунків і деталізація інформації також є одним із ключових напрямів розвитку обліку. Аналітичні рахунки за видами податків, ставками оподаткування, видами діяльності або групами операцій дозволяють точніше контролювати суми нарахувань, простежувати тенденції у зміні податкових платежів і проводити внутрішній аналіз податкового навантаження. Розширена аналітика сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень, таких як прогнозування податкових зобов'язань, оцінка ефективності різних напрямів діяльності або визначення доцільності застосування податкових пільг.

Значний потенціал для удосконалення має і розвиток внутрішнього контролю. Підприємствам варто впроваджувати чіткі механізми перевірки правильності розрахунків, контролю відповідності даних фінансового та податкового обліку, регулярні внутрішні аудити та використання контрольних процедур для виявлення помилок до їх потрапляння у звітність. Важливим є також підвищення кваліфікації працівників бухгалтерських служб, адже часті зміни в податковому законодавстві потребують постійного оновлення знань і навичок. Професійні тренінги, участь у семінарах та використання спеціалізованих інформаційних платформ допомагають уникати порушень і забезпечувати відповідність обліку актуальним вимогам.

Окремого значення набуває удосконалення системи підготовки та подання звітності. Використання електронних сервісів для формування податкової, фінансової та статистичної звітності дає змогу значно скоротити час на її підготовку, а також зменшити ризик технічних і логічних помилок. Важливо забезпечити узгодженість показників у різних видах звітності, адже розбіжності можуть призвести до додаткових перевірок або штрафних санкцій. Розроблення внутрішнього календаря звітності та розподіл відповідальності між співробітниками дозволяють оптимізувати роботу та уникати прострочень.

Таким чином, напрями удосконалення обліку розрахунків із бюджетом охоплюють як технічні, так і організаційні заходи: модернізацію документування та автоматизацію, розвиток аналітичного обліку, посилення внутрішнього контролю, підвищення кваліфікації персоналу та оптимізацію звітності. Комплексне впровадження цих заходів забезпечить підвищення точності облікових даних, ефективне виконання податкових зобов'язань і загальне зміцнення фінансової дисципліни підприємства.

Висновки до розділу 2

ТОВ «Томатіна» активно інвестує у необоротні активи, що свідчить про стратегію довгострокового розвитку, проте спостерігається зростання дебіторської заборгованості, що знижує ліквідність. Власні джерела фінансування залишаються стабільними на рівні $\approx 50\%$ від загального обсягу, що свідчить про збалансованість фінансової структури. У цілому діяльність ТОВ «Томатіна» можна оцінити як відносно стабільну, із тенденцією до розширення. Водночас збільшення дебіторської заборгованості та кредиторських зобов'язань вимагає більш жорсткого контролю за оборотним капіталом.

Практичні аспекти ведення обліку розрахунків з бюджетом свідчать про те, що цей процес є невід'ємною частиною ефективного фінансового управління підприємством. Правильна організація обліку забезпечує своєчасне виконання податкових зобов'язань, мінімізує ризики фінансових санкцій і сприяє прозорості господарських операцій. Використання рахунку 64 та його аналітики дозволяє системно узагальнювати інформацію про всі види податків і платежів, а наведені кореспонденції рахунків забезпечують чіткість і послідовність у відображенні операцій. Дані про розрахунки з бюджетом використовуються у фінансовій, статистичній і податковій звітності, що підкреслює їх важливість для внутрішнього контролю, державного регулювання та об'єктивної оцінки фінансового стану підприємства.

Удосконалення обліку розрахунків із бюджетом потребує комплексного підходу, який поєднує автоматизацію облікових операцій, удосконалення первинного документування, поглиблену аналітику рахунків, посилення внутрішнього контролю та постійний розвиток професійної компетентності бухгалтерського персоналу. Реалізація таких заходів не лише забезпечує точність і своєчасність виконання податкових зобов'язань, але й сприяє загальному вдосконаленню фінансового управління підприємством, підвищенню прозорості господарської діяльності та зменшенню ризиків, пов'язаних із помилками чи порушеннями податкового законодавства.

РОЗДІЛ 3.

АУДИТ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ ТОВ «ТОМАТІНА»

3.1. Методичні прийоми аудиту розрахунків з бюджетом

У нинішніх швидкозмінних економічних умовах розвиток бізнесу часто відбувається нерівномірно, що зумовлено браком державної підтримки, обмеженими фінансовими ресурсами та окремими проявами податкового тиску. Такі фактори можуть спонукати керівників або власників підприємств навмисно спотворювати дані фінансової звітності, приховуючи справжні результати діяльності. Подібні дії нерідко супроводжуються ухиленням від сплати податків, що становить загрозу для соціально-економічної стабільності держави [33].

У сучасних умовах часті зміни податкового законодавства, поява нових форм звітності та цифровізація контролю з боку державних органів підвищують ризики помилок у розрахунках. Аудит дозволяє своєчасно виявити неточності, уникнути штрафних санкцій і забезпечити відповідність податкових зобов'язань чинним нормам. Це особливо важливо для суб'єктів господарювання, які прагнуть стабільності та довіри з боку партнерів і держави. Крім того, аудит розрахунків з бюджетом сприяє підвищенню ефективності внутрішнього контролю та управління податковими процесами. Він допомагає оцінити правильність формування податкової бази, своєчасність сплати платежів і повноту відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку. Результати аудиту дозволяють підприємству оптимізувати податкове навантаження в межах законодавства та мінімізувати ризики фінансових втрат [37].

Аудит розрахунків із бюджетом має здійснюватися з урахуванням чинних міжнародних і національних стандартів, професійних етичних вимог та методичних підходів. Його основною метою є формування об'єктивного висновку про достовірність інформації щодо податкових зобов'язань підприємства та отримання достатнього рівня впевненості в тому, що дані облікових регістрів, податкової звітності та форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» не міс-

тять суттєвих викривлень, спричинених помилками або шахрайством, і відповідають вимогам концептуальної основи фінансової звітності [33].

Завдання аудиту розрахунків з бюджетом відповідно до мети наведені на рис. 3.1.

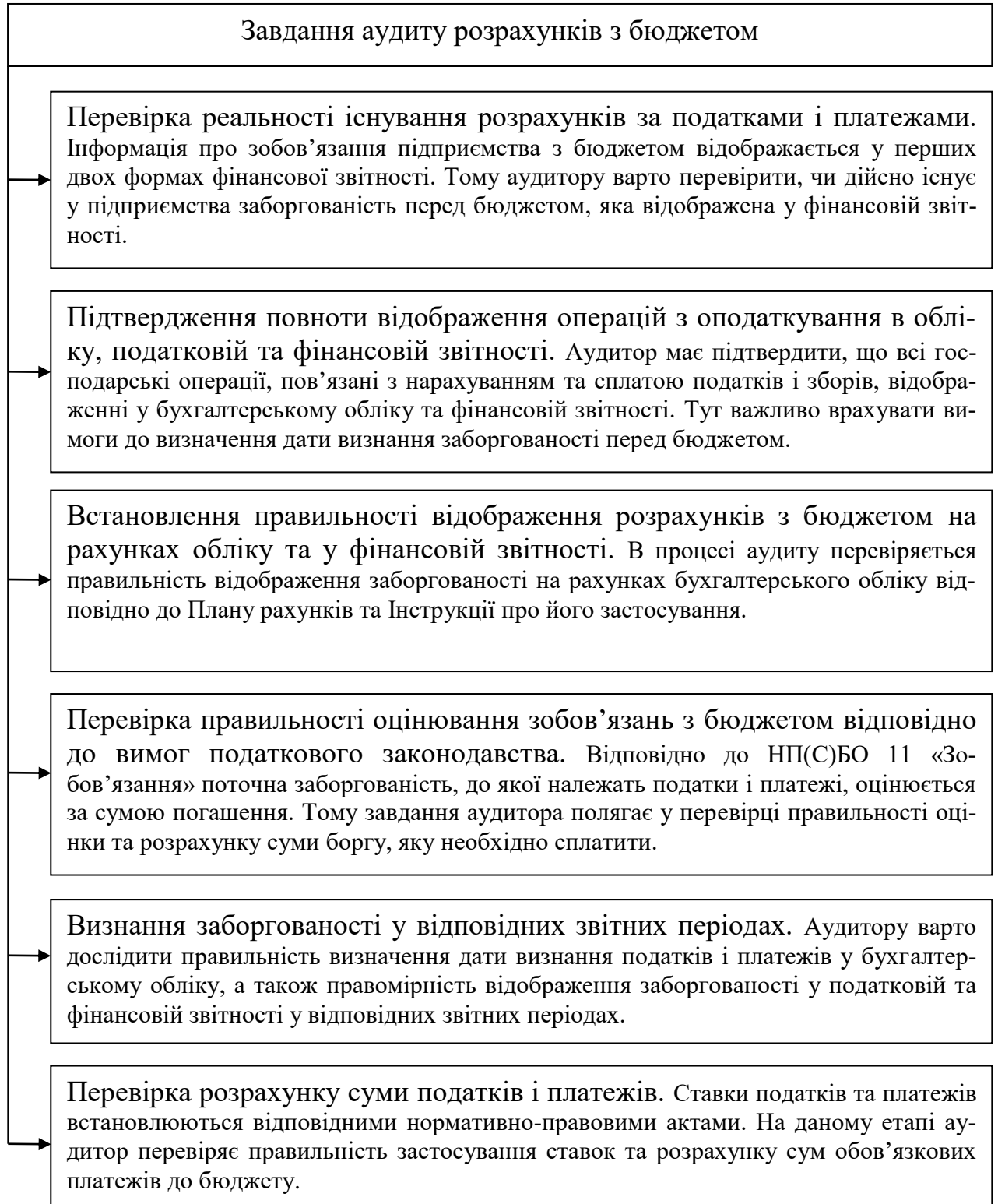

Рис. 3.1. Завдання аудиту розрахунків з бюджетом [23]

У процесі фінансово-господарської діяльності підприємства виникає низка факторів, що зумовлюють необхідність проведення аудиту податкових розрахунків. Серед них – відсутність підрозділів внутрішнього аудиту, постійні зміни у податковому законодавстві, часті перевірки контролюючих органів та пов'язані з ними штрафи. Додатковими причинами є нестача чітко визначених методик аналізу й аудиту податків, потреба вдосконалення організації податкового обліку та системи внутрішнього контролю, а також важливість підтвердження правдивості податкової звітності для запобігання санкціям [31].

Саме тому аудитор, формуючи професійний висновок, повинен детально враховувати вимоги чинного законодавства. Велика кількість податків і зборів, недосконалість нормативної бази, високий податковий тиск та необхідність відображати однакові операції по-різному в бухгалтерському й податковому обліку підвищують рівень ризику для підприємства. У свою чергу, значні штрафи та нарахування пені за несвоєчасні платежі посилюють і аудиторський ризик, що вимагає особливої уважності й ретельності під час перевірки.

Щоб зробити аудит розрахунків із бюджетом більш ефективним, на підприємствах виділяють ключові види аудиторських процедур, що відповідають кожному етапу перевірки. Їх доцільно згрупувати у такі блоки [30]:

- підготовчі;
- оцінні;
- доказові;
- підсумкові.

Таке групування ґрунтується на завданнях, які стоять перед аудитором на різних стадіях оцінювання податкових зобов'язань.

На початковому етапі аудитор вивчає специфіку діяльності підприємства-клієнта, тому всі дії цього етапу мають підготовчий характер. Другий етап передбачає аналіз системи внутрішнього контролю підприємства, що дає змогу сформуванню оптимальний набір процедур для подальшої перевірки обліку та звітності щодо податкових розрахунків. Під час третього етапу – безпосереднього дослідження господарських операцій – аудитор має отримати достатні та

надійні докази правильності й повноти відображених даних, тому ці процедури об'єднані в доказовий блок. Завершальний етап полягає в оцінці стану податкових розрахунків, порівнянні їх з результатами попередніх перевірок та формуванні підсумкових висновків. Саме за допомогою підсумкових процедур аудитор узагальнює результати перевірки та складає звіт аудитора.

Основні етапи аудиту розрахунків з бюджетом відобразимо на рис. 3.2.

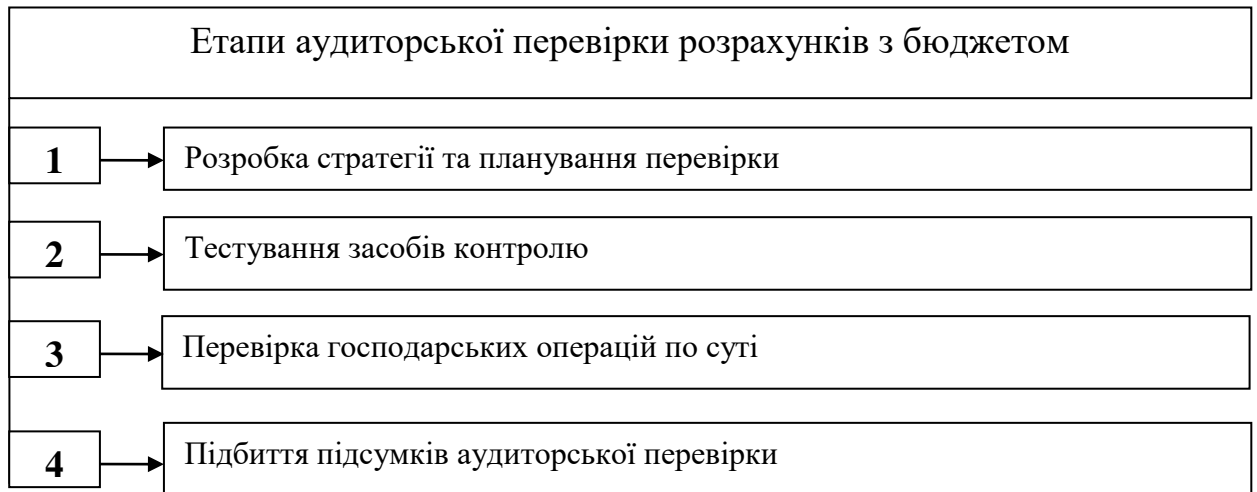

Рис. 3.2. Етапи аудиту розрахунків з бюджетом [30]

Під час формування стратегії та плану аудиторської перевірки в частині розрахунків підприємства з бюджетом аудитору необхідно врахувати низку ключових аспектів. Серед них – ознайомлення з податковою політикою підприємства, визначення системи оподаткування (спрощеної чи загальної), аналіз наявних податкових пільг у підприємства й його працівників, ідентифікація переліку податків і зборів, а також галузевих особливостей, що впливають на специфіку податкових платежів. Такі завдання виконуються шляхом вивчення діяльності підприємства, опитування персоналу та аналізу функціонування внутрішнього контролю. Усі процедури цього етапу логічно об'єднуються в блок підготовчих заходів [30].

На цьому етапі аудитор також складає план і програму аудиту розрахунків із бюджетом, де визначаються ключові цілі перевірки та методи отримання доказів, із зазначенням відповідальних виконавців. До програми варто включа-

ти не лише процедури по суті, а й аналітичні дії, які не потребують значних витрат, але дають можливість оцінити стан податкової заборгованості. Під час їх проведення аудитор має зібрати якомога більше інформації щодо діяльності підприємства, організації обліку та внутрішнього контролю, оптимізуючи витрати часу й ресурсів.

На етапі тестування внутрішніх засобів контролю аудитор оцінює ефективність системи контролю зобов'язань за податками і зборами. Метою процедур є зниження контролюючого ризику, тому використовуються тести контрольних точок і документальна перевірка. Насамперед необхідно оцінити функціонування облікової системи, встановити рівень суттєвості та аудиторський ризик, а також визначити чинники, що можуть спричинити викривлення податкової інформації в первинних документах, реєстрах і звітності.

Під час перевірки господарських операцій по суті аудитор виокремлює дві групи процедур: ті, що спрямовані на встановлення правильності відображення операцій, і ті, що підтверджують достовірність податкових і фінансових показників. Перевірка здійснюється шляхом аналізу облікових записів, зіставлення різних звітних періодів або моделювання альтернативних ситуацій для оцінки коректності визнання, оцінки та погашення зобов'язань. Для цього застосовуються всі доказові процедури [35].

Завершальний етап аудиту розрахунків із бюджетом полягає в узагальненні результатів проведених процедур і порівнянні отриманих даних з інформацією, наданою підприємством. На цьому етапі застосовуються підсумкові процедури, такі як огляд, підтвердження й документальна перевірка. Вони спрямовані на аналіз чинних аудиторських висновків, судових справ, штрафних санкцій та інших важливих аспектів. Аудитор може коригувати структуру процедур залежно від специфіки діяльності підприємства й особливостей його обліку. На основі зібраних доказів формується аудиторський висновок, який додається до фінансової звітності.

Узагальнену організаційно-функціональну модель аудиту розрахунків з бюджетом наведемо на рис. 3.3.

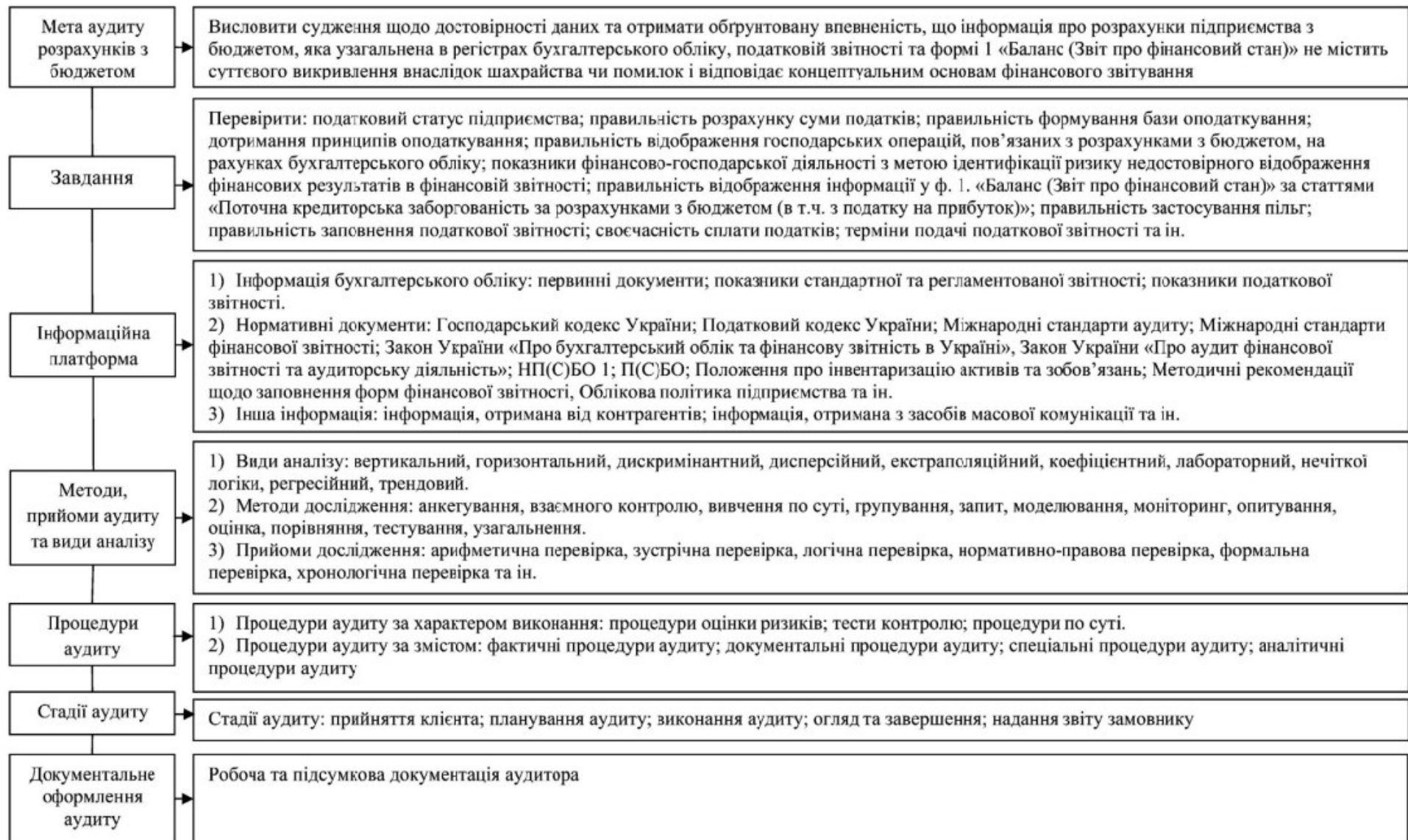

Рис. 3.3. Організаційно-функціональна модель аудиту розрахунків з бюджетом [33]

Ця організаційно-функціональна модель комплексно охоплює ключові елементи аудиту розрахунків з бюджетом і всебічно відтворює специфіку цього процесу. Її структура та послідовність дій дають змогу суттєво мінімізувати ризик пропуску можливих помилок чи викривлень в обліковій системі підприємства, забезпечуючи більш глибокий аналіз інформації та підвищення якості контролю. Вона узгоджується з актуальними нормативними вимогами та методичними підходами, що висуваються до сучасних процедур аудиту, а також повністю відповідає практичним потребам перевірки діяльності суб'єктів господарювання.

3.2. Оцінка результатів аудиту розрахунків за податками і платежами

На ТОВ «Томатіна» було проведено комплексну аудиторську перевірку розрахунків з бюджетом. Цей процес охоплював чотири етапи, кожен із яких включав набір характерних аудиторських процедур, спрямованих на:

- розробку стратегії та планування перевірки;
- тестування засобів контролю;
- перевірка господарських операцій по суті;
- підбиття підсумків аудиторської перевірки.

На першому етапі аудиту розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна» аудитор виконав низку підготовчих дій, щоб надалі спланувати перевірку відповідно до конкретного бізнесу. Така підготовка дає аудитореві повне розуміння бізнесу: структури, діяльності, податкового навантаження, ризиків. Це дозволяє обґрунтовано спланувати подальші процедури, оцінити, наскільки система обліку і контролю компанії відповідає законодавству й внутрішнім стандартам – і вчасно скоригувати аудиторські процедури, якщо виявляться ризики чи недоліки.

Перелік процедур першого етапу аудиту ТОВ «Томатіна» наведемо у табл. 3.1.

Перелік процедур першого етапу аудиту ТОВ «Томатіна»

№	Процедура	Мета	Виконавець	Документи / Джерела
1	Збір реєстраційної інформації про підприємство	Визначення правового статусу	Аудитор	ЄДРПОУ, статут, виписка
2	Аналіз видів діяльності (КВЕД)	Визначення податків, характерних для різних напрямів	Аудитор	Реєстраційні дані, сайт компанії
3	Визначення системи оподаткування	Оцінка податкової специфіки	Аудитор	Дані ДПС про ПДВ-реєстрацію
4	Первинне вивчення фінансової звітності за 2024 рік	Виявлення характерних обсягів діяльності та ризиків	Аудитор	Баланс та Звіт про фінансові результати
5	Аналіз податкових платежів та наявної податкової заборгованості	Розуміння попередніх порушень/затримок	Аудитор	Звітність 1-м, 2-м; записи 1620, 1135
6	Встановлення переліку податків і зборів, релевантних для «Томатіна»	Формування об'єкта аудиту	Аудитор	КВЕД, трудові ресурси, види активів
7	Проведення бесіди з керівником та головним бухгалтером	Встановлення специфіки обліку	Аудитор	Інтерв'ю, внутрішні регламенти
8	Оцінка системи внутрішнього контролю	Визначення слабких місць	Аудитор	Положення про бухоблік, посадові інструкції
9	Отримання переліку основних контрагентів	Оцінка можливих ризикових операцій	Аудитор	Реєстри договорів
10	Формування програми аудиту	Завершення етапу планування	Аудитор	Проект програми

Аудитор зібрав загальні дані про ТОВ «Томатіна», зокрема:

- дата реєстрації: 22.10.2015;
- форма власності: ТОВ;
- статутний капітал: 20 млн грн;
- місцезнаходження: м. Львів;
- види діяльності: ресторанний бізнес, обслуговування напоями, торгівля, харчове виробництво, оренда тощо;
- керівник: Калітовський А.О.;
- кількість працівників у 2024 р.: 61.

Це дозволило окреслити масштаби бізнесу та обсяг майбутньої роботи. Аудитор також проаналізував систему оподаткування ТОВ «Томатіна», зокрема

встановив, що товариство є платником таких податків: податку на додану вартість, податку на прибуток, податку на доходи фізичних осіб та військового збору; єдиного соціального внеску; місцевих податків.

На основі зібраної інформації аудитор склав детальну програму аудиту розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна», де визначив, які податки перевіряються, які процедури застосовуються, строки проведення аудиту, перелік потрібних документів від підприємства.

Другий етап аудиту розрахунків з бюджетом ТОВ «Томатіна» спрямований на встановлення рівня надійності системи внутрішнього контролю підприємства у частині податкових зобов'язань, визначення аудиторського ризику та формування оптимального набору доказових процедур для подальшої стадії аудиту.

Під час другого етапу аудитор встановив, що:

- за формування податкових зобов'язань ТОВ «Томатіна» відповідає головний бухгалтер – Яйко Тарас Романович;
- є відповідальні особи за ділянками обліку: каса, склад, інвентаризація, кадровий облік;
- наявні внутрішні регламенти: Положення про облікову політику та порядок інвентаризацій.

Аудитор визначив надійність системи контролю, зокрема здійснив контроль первинних документів, ПДВ, податку на доходи фізичних осіб та ЄСВ, податку на прибуток, взаєморозрахунків із бюджетом. Він встановив, що дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом на кінець 2024 року становить 110,3 тис. грн., кредиторська – 408,7 тис. грн. Наявність такої різниці може свідчити про несвоєчасні сплати; коригування у деклараціях; перенесення податкових зобов'язань між періодами; можливі помилки при складанні фінансової звітності.

Аудитор визначив три види ризику і склав таблицю ризиків за кожним податком (табл. 3.2).

Таблиця ризиків за кожним податком

Податок	Рівень ризику	Причини
ПДВ	Високий	Зростання податкових зобов'язань, ризик невчасної реєстрації ПН
Податок на прибуток	Середній	Наявність великих коригувань, збільшення активів
ПДФО, ЄСВ	Високий	Велика кількість працівників, ризик помилок у нарахуванні
Місцеві податки	Низький	Стандартні процедури, чіткість розрахунків

На основі цього аудитор визначив, що на наступному етапі потрібно поглиблено перевірити:

- ПДВ (найвищий ризик);
- ПДФО та ЄСВ;
- податок на прибуток;
- правильність первинних документів у сфері ресторанного обліку;
- операції з контрагентами;
- борги перед бюджетом.

На третьому етапі аудитор здійснив глибоку перевірку господарських операцій по суті, отримав докази та сформував інформаційну базу для підсумкового етапу. Процедури аудиту охоплювали перевірку податкових накладних та декларацій з ПДВ, перевірку податку на прибуток, ПДФО/ЄСВ, місцевих податків та інші розрахунки з бюджетом (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Процедури аудиту на третьому етапі аудиту розрахунків з бюджетом

№	Процедура	Зміст процедури
1	2	3
1	Перевірка податкових накладних (ПДВ)	Зіставлення ПН із первинними документами, перевірка коректності реквізитів, строків реєстрації, відповідності податковому кредиту.
2	Аналіз декларацій з ПДВ	Перевірка розрахунків податкових зобов'язань та податкового кредиту, арифметичний контроль, звірка з даними бухгалтерських регістрів.
3	Перевірка податку на прибуток	Аналіз фінрезультату, контроль правильності коригувань, перевірка амортизації, достовірність доходів та витрат.
4	Аудит ПДФО та військового збору	Перевірка нарахування зарплати, утримань, відповідності табелів, перевірка звітів 1ДФ та їх узгодженості з обліком.

1	2	3
5	Аудит ЄСВ	Контроль правильності нарахування ЄСВ, відповідності класу ризику, перевірка звіту Д4 та сум у регістрах.
6	Перевірка місцевих податків	Аналіз нарахування податку на нерухомість, плати за землю, ліцензійних зборів.
7	Документальна перевірка первинних документів	Вибірковий або суцільний контроль накладних, актів, касових документів, банківських виписок.
8	Перерахунок окремих господарських операцій	Арифметичний контроль сум податків у вибраних операціях, повторне проведення розрахунків.
9	Аналітичні процедури	Зіставлення динаміки доходів і податків, порівняння з нормативами, аналіз співвідношення витрат і обсягів реалізації.
10	Фактичний контроль	Перевірка наявності активів, залишків товарів і сировини, інвентаризація вибіркової позицій.
11	Звірка даних з контрольними органами	Перевірка стану розрахунків із бюджетом, актів перевірок, квитанцій, можливих податкових боргів.

Заключний етап аудиту спрямований на узагальнення результатів проведених перевірок, формування остаточних висновків щодо достовірності інформації про розрахунки з бюджетом та складання звіту аудитора. Аудитор проаналізував всі робочі документи, систематизував виявлені порушення та невідповідності, згрупував помилки за видами податків, виділив помилки, що можуть призвести до суттєвих викривлень, визначив, чи були вони одноразовими чи системними, зокрема різке зростання кредиторської заборгованості перед бюджетом з 88,1 тис. грн до 408,7 тис. грн – головна ознака, що потребує глибокої оцінки на етапі підсумків.

Окрім того, аудитор порівняв темпи зростання доходів і податкових зобов'язань, проаналізував співвідношення «дохід – ПДВ-зобов'язання», співставив витрати із нормами для підприємств ресторанного господарства, визначив, чи впливають виявлені розбіжності на фінансову звітність ТОВ «Томатіна» та сформував звіт аудитора (наведений в додатках).

В цілому, аудит розрахунків із бюджетом ТОВ «Томатіна» дозволив:

- встановити правильність формування податкових зобов'язань;
- оцінити адекватність внутрішнього контролю;
- виявити податкові ризики та недоліки в обліку;
- підтвердити достовірність або виявити викривлення у звітності;
- надати рекомендації для покращення податкової дисципліни.

З огляду на зростання заборгованості перед бюджетом, різке збільшення обсягів діяльності та галузеву специфіку підприємства, аудит має важливе значення для забезпечення стабільності фінансово-господарської діяльності та мінімізації податкових ризиків у майбутньому.

3.3. Пропозиції щодо удосконалення податкового обліку ТОВ «Томатіна» за результатами аудиторської перевірки розрахунків з бюджетом

Ефективна організація податкового обліку є важливою умовою мінімізації ризиків штрафних санкцій, забезпечення фінансової стабільності та підвищення прозорості діяльності ТОВ «Томатіна». Проведений аудит дав змогу виявити низку напрямів, за якими можливе підвищення якості податкового обліку та внутрішнього контролю. Основні рекомендації відобразимо на рис. 3.4.

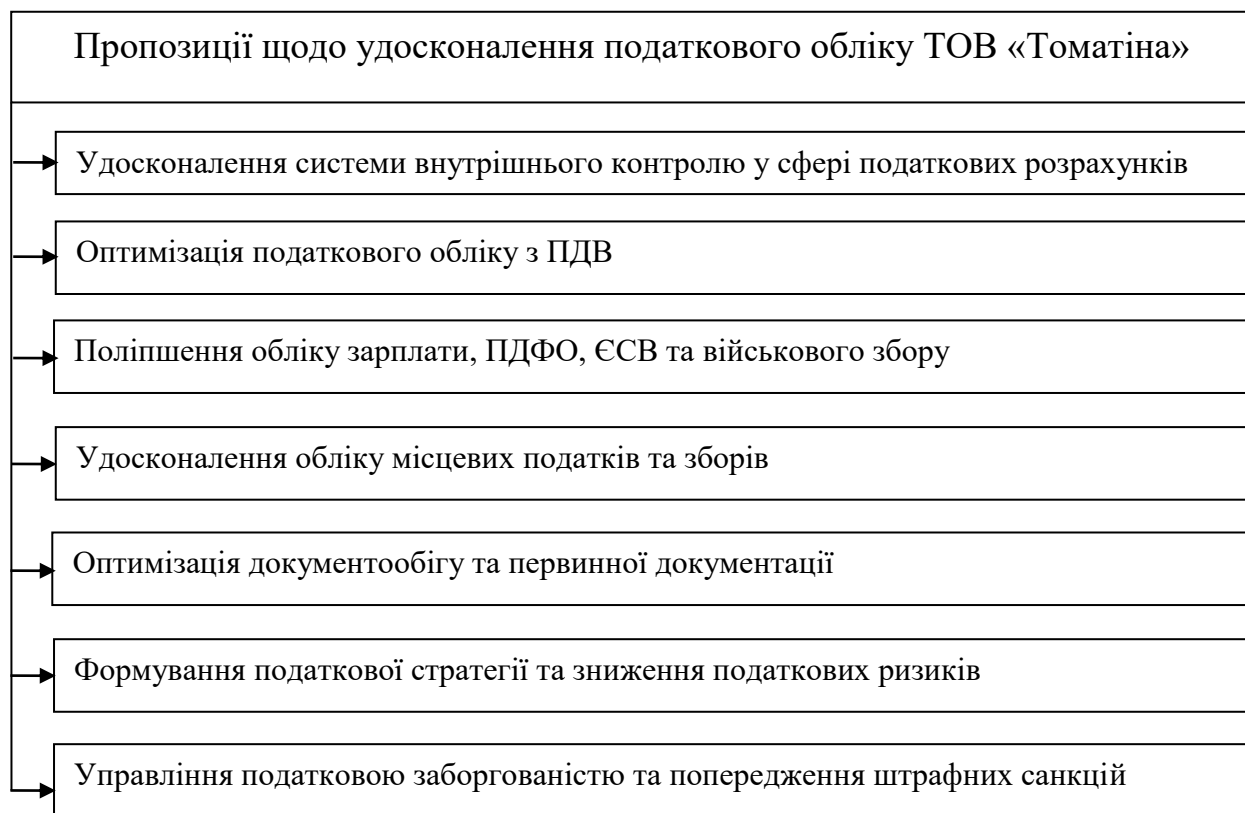

Рис. 3.3. Пропозиції щодо удосконалення податкового обліку ТОВ «Томатіна»

Розглянемо їх детальніше.

Удосконалення системи внутрішнього контролю у сфері податкових розрахунків передбачає:

- запровадити графік внутрішніх міні-перевірок правильності нарахування та сплати податків (раз на місяць або квартал);
- підвищити рівень автоматизації формування податкових декларацій з використанням сучасних програм (М.Е.Дос, ВАС, СОТА), що зменшить ризик арифметичних помилок;
- забезпечити чіткий розподіл обов'язків між працівниками бухгалтерії: окремо відповідальні за ПДВ, за зарплатні податки та за місцеві податки;
- підготувати внутрішні регламенти з контролю строків реєстрації податкових накладних, подання звітності та сплати податків;
- регулярно проводити тестування системи внутрішнього контролю та аналіз причин виникнення податкових ризиків.

Оскільки ТОВ «Томатіна» є платником ПДВ та має великий обсяг операцій, важливо:

- автоматизувати контроль граничних строків реєстрації ПН/РК у ЄРПН;
- упорядкувати первинні документи, що підтверджують податковий кредит, та зберігати їх у єдиному електронному архіві;
- проводити щомісячну звірку між даними програми, ЄРПН та бухгалтерським обліком;
- здійснювати аналіз співвідношення обсягів реалізації та ПДВ-зобов'язань, щоб уникнути ризиків блокування податкових накладних;
- впровадити контроль списання товарів і сировини, адже саме в ресторанному бізнесі це є однією з найризикованіших зон для ПДВ.

Для підприємства з 61 працівником точність обліку зарплатних податків є критично важливою. Тому доцільно поліпшити облік зарплати, ПДФО, ЄСВ та військового збору, зокрема:

- систематично оновлювати програмне забезпечення, яке використовується для нарахування заробітної плати;

- забезпечити подвійний контроль за правильністю нарахувань – один бухгалтер вводить дані, другий перевіряє;
- проводити перерахунок ПДФО (відповідно до вимог ПКУ) при зміні податкової соціальної пільги або сум утримань;
- вести електронні реєстри нарахування ЄСВ, що мінімізує ризики невідповідностей у звіті № Д4;
- регулярно проводити внутрішній аудит трудових договорів, табелів та лікарняних листків.

Стосовно удосконалення обліку місцевих податків та зборів доцільно:

- провести інвентаризацію основних засобів, для яких нараховується податок на нерухомість;
- уточнити нормативну грошову оцінку земельних ділянок, що впливають на суму земельного податку;
- контролювати строки подачі декларацій з місцевих податків — щорічно до 20 лютого.;
- вести окремий реєстр ліцензійних платежів, якщо діяльність підприємства передбачає роздрібну торгівлю алкоголем або тютюном.

Оптимізація документообігу та первинної документації передбачає:

- створення електронного архіву документів, що забезпечить їх збереження та швидкий доступ аудиторам і контролерам;
- розроблення уніфікованих форм внутрішніх документів (акти списання, акти інвентаризації, товарні звіти тощо);
- посилення контролю за своєчасним оформленням накладних, актів виконаних робіт та касових документів;
- використання QR-кодів або електронних підписів для прискорення документообігу.

Щодо формування податкової стратегії та зниження податкових ризиків слід запровадити:

- планування податкового навантаження на наступний рік на основі прогностичних показників;

- регулярний моніторинг змін податкового законодавства та оцінку їх впливу на діяльність підприємства;
- проведення щорічного добровільного аудиту розрахунків із бюджетом для зниження ризиків штрафів;
- визначення відповідальних осіб за кожну групу податків;
- навчання персоналу з питань податкових змін і правил документування операцій.

Оскільки заборгованість перед бюджетом ТОВ «Томатіна» у 2024 році збільшилася, рекомендується:

- запровадити щотижневий моніторинг податкових зобов'язань і строків сплати;
- створити графік платежів, який автоматично нагадує про наближення кінцевих строків;
- уникати накопичення податкового боргу, що може призвести до блокування рахунків;
- проводити щоквартальний аналіз причин виникнення річного зростання заборгованості та своєчасно їх усувати.

Запропоновані заходи дадуть змогу ТОВ «Томатіна» підвищити точність податкового обліку, зменшити ризики штрафів та податкових претензій, оптимізувати документообіг, забезпечити стабільність роботи бухгалтерії, покращити фінансові показники підприємства за рахунок ефективного податкового планування.

Висновки до розділу 3

Проведений аудит розрахунків із бюджетом ТОВ «Томатіна» дозволив оцінити достовірність податкової інформації, ефективність внутрішнього контролю та відповідність податкових розрахунків вимогам чинного законодавства. Аналіз фінансової та податкової звітності, тестування системи контролю й до-

кументальна перевірка підтвердили, що підприємство загалом коректно формує податкові зобов'язання, а нарахування і сплата основних податків здійснюються правильно та своєчасно. Виявлені недоліки не мають суттєвого впливу на звітність, проте потребують уваги для мінімізації податкових ризиків у майбутньому.

Разом із тим аудит показав, що окремі аспекти податкового обліку потребують удосконалення, зокрема контроль списання товарів, організація документообігу, своєчасність реєстрації податкових накладних та оптимізація обліку зарплатних податків. Запропоновані рекомендації спрямовані на підвищення ефективності податкового обліку, зміцнення внутрішнього контролю та попередження можливих штрафних санкцій. Їх упровадження сприятиме підвищенню фінансової стійкості ТОВ «Томатіна» та забезпечить більш прозору й надійну організацію податкових процесів.

ВИСНОВКИ

Організація розрахунків підприємств із бюджетом є ключовим елементом фінансової діяльності суб'єктів господарювання, оскільки саме через виконання податкових зобов'язань забезпечується стабільне функціонування бюджетної системи держави. Раціонально вибудована система розрахунків сприяє своєчасній сплаті податків і зборів, мінімізації фінансових ризиків та уникненню штрафних санкцій. Для підприємств це означає необхідність чіткого дотримання норм податкового законодавства, правильного ведення обліку, контролю за податковими платежами та планування грошових потоків. Ефективна організація розрахунків дозволяє підприємствам підтримувати стабільність власного фінансового стану та забезпечує передбачуваність їхньої господарської діяльності.

ТОВ «Томатіна» динамічно розвивається, активно інвестуючи у необоротні активи та технологічне вдосконалення бізнес-процесів. Розширення інфраструктури, модернізація обладнання та впровадження цифрових рішень підтверджують стратегічну орієнтацію підприємства на довгострокове зростання та підвищення конкурентоспроможності. Зміна структури активів у бік збільшення частки необоротних також вказує на зміцнення матеріально-технічної бази та формування потенціалу для масштабування діяльності.

Водночас результати аналізу фінансового стану демонструють наявність певних проблем, зокрема зростання дебіторської заборгованості та коливання ліквідності, що потребує посилення контролю над розрахунками та оборотними активами. Значні коливання у фінансових результатах за 2022-2024 рр. свідчать про нестійкість рентабельності та чутливість бізнес-моделі до змін у витратах і доходах. Хоча у 2024 році компанія змогла відновити прибутковість, темпи зростання витрат залишаються загрозливими для фінансової стабільності.

ТОВ «Томатіна» має потенціал для подальшого розвитку завдяки активним інвестиціям, партнерським відносинам та технологічним інноваціям. Проте для зміцнення фінансової стійкості підприємству необхідно оптимізувати стру-

ктуру оборотних активів, посилити управління витратами та підвищити ефективність операційної діяльності, що забезпечить стабільне та прогнозоване зростання в умовах високої конкуренції на ринку доставки їжі.

Проведене дослідження розрахунків із бюджетом ТОВ «Томатіна» дало змогу ґрунтовно оцінити стан податкового обліку підприємства, систему внутрішнього контролю та достовірність податкової інформації, відображеної у фінансовій і податковій звітності. Здійснений аудит продемонстрував, що податкові розрахунки підприємства мають значний вплив на його фінансові результати, ліквідність та рівень податкових ризиків.

На підготовчому етапі аудиту було сформовано чітке уявлення про організаційну структуру підприємства, специфіку діяльності ресторанного бізнесу, податкову політику та чинники, які впливають на формування податкових зобов'язань. Аналіз фінансової звітності ТОВ «Томатіна» за 2024 рік підтвердив інтенсивне зростання обсягів діяльності та одночасне збільшення розрахунків з бюджетом, що потребує підвищеної уваги до правильності податкового обліку.

Оцінка внутрішнього контролю показала, що при загальній задовільній організації обліку окремі процедури потребують удосконалення, особливо у сфері ПДВ, списання товарів, обліку готівки та нарахування обов'язкових платежів із заробітної плати. Ідентифіковано низку ризиків, характерних для підприємств громадського харчування: ризик некоректного відображення витрат сировини, ризик помилок у розрахунках ПДФО та ЄСВ, ризик несвоєчасної реєстрації податкових накладних тощо.

На доказовому етапі аудиту проведено комплексну перевірку правильності нарахування та сплати основних податків – ПДВ, податку на прибуток, ПДФО, ЄСВ, військового збору та місцевих податків. Отримані аудиторські докази підтвердили правильність більшості розрахунків, наявність належного документального підтвердження господарських операцій та відповідність звітних показників даним бухгалтерського обліку.

Підсумкові процедури дали змогу узагальнити результати та встановити, що інформація про розрахунки ТОВ «Томатіна» з бюджетом у цілому є досто-

вірною та не містить суттєвих викривлень. Водночас аудит виявив окремі напрямки, де доцільно посилити контроль та оптимізувати облікові процедури. На основі отриманих результатів підприємству запропоновано комплекс рекомендацій, спрямованих на вдосконалення податкового обліку, зниження ризиків штрафних санкцій та підвищення ефективності внутрішнього контролю.

Загалом проведений аудит свідчить, що система податкового обліку ТОВ «Томатіна» в основному відповідає вимогам чинного законодавства, а запропоновані у роботі заходи сприятимуть зміцненню податкової дисципліни, підвищенню прозорості облікових процесів і формуванню стабільної фінансово-економічної діяльності підприємства в майбутньому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України №2755-VI від 02.12.2010 р.
2. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України № 2258-VIII від 21.12.2017 р.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р.
4. МСБО 12 «Податки на прибуток», затверджене IASB від 01.01.2012 р.
5. НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р.
6. НП(С)БО 11 «Зобов'язання», затверджене наказом Міністерства фінансів України №20 від 31.01.2000 р.
7. НП(С)БО 16 «Витрати», затверджене наказом Міністерства фінансів України №318 від 31.12.1999 р.
8. НП(С)БО 17 «Податок на прибуток», затверджене наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2000 р. № 353.
9. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затвердженою наказом Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999 р.
10. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань, затверджене Наказом Міністерства фінансів України №879 від 02.09.2014 р.
11. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджене наказом Міністерства фінансів України №88 від 24.05.1995 р.
12. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: навч. посіб. / [Н.Г. Шпанковська, Г.О. Король, К.Ф. Ковальчук та ін.; за ред. К.Ф. Ковальчука]. Київ: ЦУЛ, 2012. 325с.
13. Андрущенко В.Л. Фінансова думка заходу в XX столітті: Теоретична концептуалізація і наукова проблематика державних фінансів. Львів: Каменяр,

2000. 303 с.

14. Буряковський В.В. Податки: навч. посіб. Дніпропетровськ: Пороги, 2018. 611 с.
15. Буткевич О. Формування облікової політики щодо розрахунків за податковими платежами. *Економічний простір*. 021. №171. С. 87-92.
16. Бюджетна система: підручник / С.І. Юрій, В.Г. Дем'янишин, О.П. Кириленко та ін.; Тернопіль: ТНЕУ, 2013. 624 с.
17. Виклюк М.І., Саламін А.М. Податкове регулювання в Україні: правові аспекти. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 71.
18. Власюк Н.І. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Львів: Вид-во ЛКА, 2016. 312 с.
19. Волошенюк І.Є. Удосконалення бухгалтерського обліку розрахунків з податку на прибуток. *Ефективна економіка*. 2017. № 7.
20. Воронова Л.К. Фінансове право України: підручник. К.: Прецедент; Моя книга, 2006. 448 с.
21. Гордієнко Н.І. Фінансовий облік: навч. посіб. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. 284 с.
22. Гудзь Н.В., Денчук П.Н., Романів Р.В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016. 424 с.
23. Гуцаленко Л.В., Вишневська І.А. Аудит розрахунків з бюджетом за податками й обов'язковими платежами. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2012. Вип. 1. С. 357-362.
24. Кармазіна Н.В. Генерування аудиторських процедур у контексті аудиту розрахунків із бюджетом за податками та платежами. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2018. Том 29 (68). № 1. С. 119-122.
25. Круковська О.В. Ключові зміни в реформуванні податкової системи України: реалії та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 702-710.
26. Кучерявенко Н. П. Введення в теорію податкового права. Харків: Легас, 2004. 600 с.

27. Лега О.В. Облік розрахунків за податками та платежами: систематизація поглядів. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 54. С. 259-266.
28. Лисиченко О.О., Атамас П.Й., Атамас О.П. Фінансовий облік: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2019. 356 с.
29. Малкіна Я.Д. Економічний зміст податків, їх роль та сучасний стан податкової системи України. *Вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського*. 2015. Вип. 6. С. 854-858.
30. Матвієнко Т.О. Програма аудиту зобов'язань за податками та зборами. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2010. №12 (115). С.99-104.
31. Меліхова Т.О. Розвиток зовнішнього та внутрішнього аудиту податків на підприємствах. *Економіка та держава*. 2010. №1. С. 52-56.
32. Мельник О.І., Щербина Ю.О. Напрями вдосконалення обліку розрахунків з бюджетом сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 8. С. 704-706.
33. Назаренко І.М., Сема В.О. Аудит розрахунків з бюджетом: організаційно-функціональні та методичні основи. *Агросвіт*. 2019. № 20. С. 50-55.
34. Нездойминога О. Є. Податки – основний важіль макроекономічного регулювання. *Економіка та суспільство*. 2016. Вип/ 2. С. 142-146.
35. Облік, оподаткування та аудит: навч. посіб. / [Плаксієнко В.Я., Верига Ю.А. і ін.]. К.: Центр учбової літератури, 2019. 509 с.
36. Опарін В.М. Фінанси (загальна теорія): навч. посіб. К.: КНЕУ, 2011. 204 с.
37. Петренко С.М., Пальцун І.М. Аудит: теорія і практика застосування міжнародних стандартів: навч. посіб. Львів: Магнолія 2006, 2019. 520 с.
38. Податкова система: навч. посіб. / за ред. В.Г. Баранової. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
39. Податкова система: підручник / Іванов Ю.Б., Крисоватий А.І., Десятнюк О.М. К.: Атіка, 2006. 920 с.
40. Романенко О.Р. Фінанси: підручник. К.: Центр навчальної літератури, 2013. 367 с.
41. Рукіна С.М. Економічні та позаекономічні аспекти оподаткування. *Фінанси*

- України*. 2015. № 1. С. 36-43.
42. Теорія фінансів: навч. посіб. / Леоненко М.П., Юхименко П.І., Ільєнко А.А. та ін. К: Центр навчальної літератури, 2015. 480с.
43. Томнюк Т.Л. Податкова система: навч. посіб. Чернівці: ЧТЕІ ДТЕУ, 2022. 324 с.
44. Фінансовий облік I: підручник / [Крупка Я.Д., Задорожний З.В., Микитюк Н.Я. та ін.]. К.: Кондор, 2013. 551 с.
45. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз. К.: Центр учбової літератури, 2008. 566с.
46. Царевська Т. Розрахунки з бюджетом. *Податки & бухоблік*. 2019. № 61.
URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2019/august/issue-61/article-45763.html>

ДОДАТКИ

АУДИТОРСЬКИЙ ВИСНОВОК **з перевірки розрахунків із бюджетом** **ТОВ «Томатіна» (ЄДРПОУ 40079610)**

1. Вступна частина

Ми провели аудит інформації про розрахунки з бюджетом Товариства з обмеженою відповідальністю «Томатіна» за 2024 рік, відображеної у бухгалтерських регістрах, податковій звітності та річній фінансовій звітності підприємства, складеній відповідно до вимог національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку України.

Відповідальність за достовірність та повноту інформації про розрахунки з бюджетом несе керівництво ТОВ «Томатіна». Нашою відповідальністю є висловлення незалежної думки щодо зазначеної інформації на підставі проведеного аудиту.

2. Обсяг аудиту

Аудит проведено відповідно до вимог Міжнародних стандартів аудиту та національних нормативів аудиту. Ці стандарти вимагають планування та здійснення аудиторської перевірки таким чином, щоб отримати достатню впевненість у тому, що інформація про розрахунки підприємства з бюджетом не містить суттєвих викривлень.

Під час аудиту нами здійснено:

- аналіз податкової та фінансової звітності ТОВ «Томатіна»;
- перевірку правильності нарахування та сплати податків і зборів;
- тестування системи внутрішнього контролю підприємства у сфері оподаткування;
- вибіркочну перевірку первинних документів, реєстрів бухгалтерського обліку та податкових накладних;
- звірку показників податкових декларацій з даними бухгалтерського обліку;
- аналітичні процедури щодо взаєморозрахунків із бюджетом;
- документальну та арифметичну перевірку окремих операцій.

На нашу думку, отримані аудиторські докази є достатніми та прийнятними для висловлення аудиторської думки.

3. Відповідальність керівництва за інформацію про розрахунки з бюджетом

Керівництво ТОВ «Томатіна» відповідає за:

- організацію та ведення бухгалтерського та податкового обліку;
- належне документування господарських операцій;
- своєчасне та коректне складання податкової звітності;
- достовірне відображення зобов'язань та розрахунків із бюджетом;
- внутрішній контроль у сфері податкових операцій.

4. Відповідальність аудитора

Нашою відповідальністю є висловлення професійної думки щодо достовірності інформації про податкові зобов'язання та податкові активи ТОВ «Томатіна» на основі проведеного аудиту. Ми здійснили аудит відповідно до стандартів, що вимагають:

- дотримання принципів професійної етики;
- планування перевірки з урахуванням ризиків;
- застосування професійного судження під час аналізу отриманих доказів.

5. Аудиторська думка

На нашу думку, інформація про розрахунки з бюджетом ТОВ «Томатіна» за 2024 рік відображена достовірно, повно та у всіх суттєвих аспектах відповідає вимогам Податкового кодексу України, національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку та прийнятої підприємством облікової політики.

На основі проведених аудиторських процедур підтверджуємо, що:

- податкові зобов'язання сформовані відповідно до чинного законодавства;
- податковий кредит з ПДВ підтверджено належним чином;
- зобов'язання та розрахунки з ПДФО, ЄСВ та іншими обов'язковими платежами здійснено коректно;
- розрахунки з бюджетом, відображені у бухгалтерській звітності (рядки 1135 та 1620), не містять суттєвих викривлень;
- жодних фактів, що могли б суттєво вплинути на податкову звітність підприємства, не виявлено.

Таким чином, висловлюємо безумовно-позитивну думку щодо розрахунків із бюджетом ТОВ «Томатіна».

6. Підтвердження незалежності

Ми підтверджуємо, що аудиторська перевірка була проведена незалежно, без будь-якого конфлікту інтересів та з дотриманням усіх вимог професійної етики аудиторів.

Аудитор

Юцишин Л.-С. І.